

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Біологічний факультет
Кафедра генетики і цитології

**Особливості викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут»
дітям з особливими освітніми потребами: методи і підходи**

Допущена до захисту
«__»_____2025 р.

Завідувач кафедри

_____/ В.Ю.Страшнюк/

Оцінка «_____»

Голова ЕК _____

«_____»_____2025 р.

Дипломна робота
студентки кафедри
генетики і цитології
Шукурової Сабіни Шаїг Кизи

Науковий керівник:
кандидат біологічних наук,
доцент Тагліна
Ольга Валентинівна

Харків 2025

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
РЕФЕРАТ.....	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	11
1.1. Визначення поняття «особливі освітні потреби» та класифікація типів порушень у осіб, які мають особливі освітні потреби.....	11
1.2 Міжнародні та українські нормативно-правові акти, що регулюють інклюзивну освіту.....	15
1.3 Психолого-педагогічні аспекти роботи з дітьми з ООП.....	18
1.4. Основні принципи інклюзивної освіти.....	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА, ДОБРОБУТ» У КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	30
2.1. Роль предмету «Здоров'я, безпека добробут» у формуванні здоров'язбережувальної компетентності у дітей з особливими потребами.....	30
2.2. Методики викладання предмету для дітей із різними типами особливих освітніх потреб.....	35
2.3. Практичні аспекти впровадження методів та підходів у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.....	46
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА, ДОБРОБУТ» ДІТЬМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ.....	50
3.1. Методи оцінки успішності навчання учнів/учениць із ООП	50
3.2.Критерії оцінювання успішності навчання учнів/учениць із ООП .	52
3.3. Експериментальне дослідження навчання дітей з особливими освітніми потребами при вивченні курсу «Здоров'я, безпека, добробут»	54
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	70

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Шукурова Сабіна Шаіг Кизи, розумію і підтримую політику Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота присвячена розробці, обґрунтуванню та впровадженню інтерактивних методик викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут» для учнів з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах інклюзивної освіти.

Сучасна система освіти дедалі більше орієнтується на принципи інклюзії, соціальної інтеграції та рівності доступу до знань. В умовах навчання дітей з ООП особливу роль відіграє створення адаптованого освітнього середовища, яке сприяє їх інтелектуальному, психологічному та соціальному розвитку.

Предмет «Здоров'я, безпека, добробут» має ключове значення, оскільки забезпечує формування життєвих компетенцій, навичок самостійності, критичного мислення та відповідального ставлення до здоров'я та соціальних взаємодій. У дослідженні детально аналізуються традиційні та сучасні методики навчання, зокрема групові вправи, рольові ігри, кейс-аналіз, мультимедійні технології та адаптивні навчальні платформи.

Експериментальне дослідження, проведене з формуванням експериментальної та контрольної груп, показало, що інтеграція інтерактивних методик призводить до значного покращення академічних показників (середній бал зріс на 18–20%), сприяє глибшому засвоєнню теоретичного матеріалу, розвитку критичного мислення та підвищенню рівня практичних навичок.

Практичне значення роботи полягає у створенні методичної бази для викладання предмету в інклюзивному середовищі, що враховує індивідуальні потреби учнів з різними типами ООП. Отримані результати відкривають перспективи удосконалення інтерактивних методів навчання через гібридні моделі, розширення цифрових ресурсів та покращення системи зворотного зв'язку між педагогами та учнями.

Інтеграція інтерактивних освітніх методик у процес інклюзивного викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут» є ефективним інструментом підвищення академічної успішності, розвитку практичних навичок та формування соціально-емоційних компетенцій.

Ключові слова: інклюзивне навчання, інтерактивні методики, адаптивні технології, соціальна інтеграція, практичне навчання, цифрова педагогіка, здоров'я, безпека, добробут

SUMMARY

The thesis is dedicated to the development, justification, and implementation of interactive teaching methodologies for the subject "Health, Safety, Well-being" aimed at students with special educational needs (SEN) within the framework of inclusive education.

The modern education system increasingly emphasizes principles of inclusion, social integration, and equal access to knowledge. In the context of educating children with SEN, the creation of an adapted educational environment plays a crucial role in fostering their intellectual, psychological, and social development.

The subject "Health, Safety, Well-being" is of critical importance as it ensures the formation of essential life competencies, independence skills, critical thinking, and responsible attitudes toward health and social interactions. The research provides a detailed analysis of both traditional and contemporary teaching methodologies, including group exercises, role-playing games, case studies, multimedia technologies, and adaptive learning platforms.

Experimental evaluation of the effectiveness of interactive teaching demonstrated positive outcomes: the average academic performance increased by 18–20%, students showed deeper comprehension of the material, enhanced critical thinking, and improved practical skills.

An experimental study, involving the formation of experimental and control groups, revealed that the integration of interactive methodologies leads to significant improvement in academic performance (average scores increased by 18–20%), promotes a deeper understanding of theoretical concepts, the development of critical thinking, and enhances the level of practical skills.

The practical significance of the study lies in the creation of a methodological framework for teaching the subject in an inclusive environment that considers the individual needs of students with various types of SEN. The obtained results offer promising avenues for advancing interactive teaching methodologies through hybrid models, expanding digital resources, and improving the feedback system between educators and students.

The integration of interactive educational methods into the process of inclusive teaching of the subject "Health, Safety, Well-being" proves to be an effective tool for enhancing academic success, developing practical skills, and fostering socio-emotional competencies.

Keywords: *inclusive learning, interactive methodologies, adaptive technologies, social integration, practical training, digital pedagogy, health, safety, well-being.*

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота викладена на 86 сторінках друкованого тексту, ілюстрована 1 таблицею, 3 рисунками, 5 додатками, використано 67 джерел наукової літератури.

Об'єкт дослідження – процес викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" у інклюзивному навчальному середовищі.

Предмет дослідження – методи і підходи, спрямовані на адаптацію змісту предмету та організацію навчального процесу для дітей з особливими освітніми потребами.

Мета роботи – дослідити особливості викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" дітям з особливими освітніми потребами та розробити практичні рекомендації для педагогів щодо підвищення ефективності навчання.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури, порівняльний метод, метод спостереження, анкетування та опитування, експериментальне оцінювання.

Завдання дослідження:

проаналізувати сучасні підходи до викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" у контексті інклюзивної освіти;

вивчити психологічні та педагогічні аспекти навчання дітей з особливими освітніми потребами;

дослідити методи адаптації навчальних матеріалів до індивідуальних потреб учнів;

провести експериментальне оцінювання ефективності інтерактивних і адаптивних методів викладання.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів є одним із головних завдань освітніх систем багатьох країн. Інклюзивна освіта, яка враховує індивідуальні потреби кожної дитини, стала основою для розвитку суспільства, що цінує різноманітність, сприяє соціальній інтеграції та забезпечує реалізацію прав кожної людини. Така освіта дозволяє подолати бар'єри, які виникають у навчальному процесі, створюючи умови для інтелектуального, соціального та емоційного розвитку учнів, незалежно від їхніх фізичних чи психологічних особливостей [1].

Особливу роль у забезпеченні інклюзивного навчання відіграє предмет "Здоров'я, безпека, добробут", який має практичну спрямованість і вчить дітей основам самостійного життя, турботи про власне здоров'я, дотримання правил безпеки та побудови благополучного майбутнього. Цей предмет забезпечує дітей необхідними знаннями та навичками, які допомагають їм адаптуватися до навколишнього середовища, долати життєві труднощі та будувати стосунки з іншими людьми [2].

Питання викладання цього предмету дітям із особливими освітніми потребами є надзвичайно актуальним, оскільки такі діти мають унікальні фізичні, когнітивні, емоційні та соціальні особливості, які впливають на спосіб засвоєння навчального матеріалу. У цьому контексті важливо враховувати специфіку кожного типу особливих освітніх потреб – дітей із порушеннями слуху, зору, інтелектуального розвитку, моторики тощо. Ретельно розроблені методи і підходи до викладання повинні сприяти не тільки засвоєнню знань, але й розвитку критичного мислення, самостійності, комунікативних навичок, впевненості у своїх здібностях та інтеграції в суспільство [2].

Для цього необхідна адаптація навчальних матеріалів і програми предмету до індивідуальних потреб учнів. Використання інтерактивних

методів, таких як групові вправи, рольові ігри, практичні заняття, здатне зробити процес навчання захопливим і ефективним. Застосування адаптивних дидактичних засобів, включаючи наочні матеріали, аудіовізуальні засоби та технології, сприяє більш якісному сприйняттю інформації дітьми з різними потребами. Індивідуальні навчальні маршрути дають змогу врахувати рівень підготовки кожного учня та забезпечити поступове освоєння знань і навичок без створення стресових ситуацій [3,4].

Крім того, важливим елементом є технології, спрямовані на інтеграцію дітей із особливими освітніми потребами у соціальне середовище, такі як інклюзивні групи, спільні проекти з однолітками та використання цифрових платформ для комунікації. Це сприяє формуванню взаєморозуміння, толерантності та дружніх стосунків між учнями, що є фундаментальними для побудови здорового суспільства .

Таким чином, забезпечення доступності та ефективності викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" дітям із особливими освітніми потребами є важливим напрямком у розвитку сучасної інклюзивної освіти. Ця сфера потребує детального аналізу, творчого підходу та впровадження інноваційних рішень, які сприятимуть досягненню цілей освіти для кожної дитини.

Мета даної роботи – дослідити особливості викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" дітям з особливими освітніми потребами та розробити практичні рекомендації для педагогів щодо підвищення ефективності навчання.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати сучасні підходи до викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" у контексті інклюзивної освіти.
2. Вивчити психологічні та педагогічні аспекти навчання дітей з особливими освітніми потребами.
3. Дослідити методи адаптації навчальних матеріалів до індивідуальних потреб учнів.

4. Провести експериментальне оцінювання ефективності інтерактивних і адаптивних методів викладання.

Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – процес викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" у інклюзивному навчальному середовищі. *Предмет дослідження* – методи і підходи, спрямовані на адаптацію змісту предмету та організацію навчального процесу для дітей з особливими освітніми потребами.

Методи дослідження.

Методологічну основу роботи становлять сучасні наукові підходи до інклюзивного навчання, серед яких аналіз наукової літератури, порівняльний метод, метод спостереження, анкетування та опитування, а також експериментальне оцінювання. Емпіричні методи дозволили визначити ефективність застосування адаптивних і інтерактивних підходів, а теоретичний аналіз допоміг розробити рекомендації для педагогів.

Робота спрямована на підвищення якості освітнього процесу, забезпечення рівних можливостей для всіх учнів/учениць, розвиток інклюзивної освіти та вирішенню її практичних завдань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

1.1. Визначення поняття «особливі освітні потреби» та класифікація типів порушень у осіб, які мають особливі освітні потреби.

Термін «особи, які мають особливі освітні потреби» вперше було вжито у Саламанській декларації, ухваленій у 1994 році. У цьому ж документі введено концепцію «інклюзивної освіти», яка передбачає інтеграцію людей із порушеннями розвитку чи труднощами у навчанні в загальну освітню систему через активне застосування індивідуальних підходів у навчальному процесі. Таке тлумачення поняття «діти з особливими освітніми потребами» (ООП) відображає зміну акценту з виявлення недоліків, порушень чи відхилень у розвитку дитини, на розуміння та задоволення їхніх особливих потреб, створення умов, застосування методів і засобів для їхнього навчання, виховання й розвитку [5].

Згідно з Міжнародним стандартом класифікації освіти (ISCED-97 International Standard Classification of Education), особливі освітні потреби визначаються як необхідність забезпечення додаткових ресурсів — як громадських, так і приватних — для успішного здобуття освіти. Такий ресурсний підхід акцентує увагу на підтримці учнів/учениць, які стикаються з різними труднощами в процесі навчання, забезпечуючи їм доступ до відповідних засобів та умов для ефективного навчання [5].

Згідно з Міжнародною стандартною класифікацією освіти, затвердженою на Генеральній конференції (36-а сесія, Париж, 2011 рік), освіта для учнів/учениць із особливими освітніми потребами орієнтована на надання додаткової підтримки та використання адаптованих педагогічних методів. Це спрямовано на досягнення навчальних цілей для тих, хто стикається з різноманітними труднощами, включаючи фізичні або розумові

вади, проблеми з поведінкою, складнощі в розвитку емоційної сфери, а також соціальні бар'єри. Такий підхід забезпечує створення умов для ефективного навчання й розвитку, враховуючи специфічні потреби кожної дитини [5].

Водночас, сучасний розвиток освітньої політики в Україні докорінно змінив підходи до роботи з дітьми з ООП. Одним із важливих досягнень у цій сфері стало запровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх закладах та закріплення прав людей з інвалідністю у законодавстві. Однак для повного розуміння проблем, а також для визначення особливостей і специфіки роботи з дітьми з ООП, важливо передусім виділити відповідні категорії дітей і звернутися до наукових трактувань понять «діти з особливими освітніми потребами» та «інклюзивне навчання». Таким чином, це дозволяє обґрунтувати підходи та методи роботи з цією категорією дітей [5].

У Декларації про права інвалідів, ухваленій у 1975 році, термін «інвалід» визначається як особа, яка внаслідок фізичних або розумових обмежень, природжених чи набутих, не може самостійно забезпечити свої потреби, необхідні для нормального особистого та/або соціального життя. Цей документ став важливим кроком у формуванні міжнародного розуміння прав осіб з інвалідністю та їх інтеграції у суспільство [6].

Ця категорія охоплює дітей, які мають значні обмеження життєдіяльності, що призводять до соціальної дезадаптації через порушення розвитку, здатності до самообслуговування, пересування, орієнтації, контролю поведінки, навчання, комунікації та майбутньої трудової діяльності. Відповідно до цього визначення, поняття «особливі потреби» більш точно передає специфіку освітньої та соціальної підтримки таких дітей [7].

Окремо термін «інвалідність» у дитячому віці характеризується як стійкий стан соціальної дезадаптації, викликаний хронічними захворюваннями чи патологічними станами. Він значно обмежує

можливості дитини брати участь у виховних та педагогічних процесах, які відповідають її віку. Така ситуація потребує додаткового постійного догляду, допомоги чи супроводу, щоб забезпечити інтеграцію дитини у освітнє та соціальне середовище [8].

Таким чином, перехід від концепції «інвалідності» до «особливих освітніх потреб» дозволяє врахувати не лише медичний аспект проблеми, але й соціальні, освітні та культурні чинники, що є важливими для повної участі дітей у житті суспільства.

За визначенням, «особливі освітні потреби (ООП) — це сукупність навчальних, соціальних, та психологічних умов, необхідних для реалізації освітнього процесу дітей, які мають відхилення від типового розвитку чи потребують додаткової підтримки через фізичні, сенсорні, когнітивні або емоційно-поведінкові особливості». Забезпечення таких потреб сприяє інтеграції дітей у соціальне середовище та реалізації їх потенціалу, даючи можливість отримати освіту, адаптуватися до життя у суспільстві та збудувати основи для майбутнього розвитку [9].

Треба враховувати, що діти з ООП мають індивідуальні особливості та відрізняються за характером порушень, рівнем складності їх прояву, здатністю адаптуватися до освітнього середовища та психологічними потребами. Система навчання для таких дітей має бути гнучкою, враховувати їх індивідуальні здібності та забезпечувати доступність освітнього контенту. ООП поділяються залежно від типу порушень, кожен з яких вимагає специфічного підходу до навчання [9].

До групи дітей з **фізичними порушеннями** належать ті діти, які мають обмеження рухових функцій, що можуть бути спричинені травмами, вродженими чи набутими дефектами опорно-рухового апарату. Це, зокрема, можуть бути труднощі з мобільністю, координацією рухів або виконанням побутових чи навчальних завдань. Фізичні порушення нерідко є наслідком хронічних захворювань, таких, наприклад, як церебральний параліч. Для забезпечення якісного навчального процесу дітям із такими

порушеннями важливо створювати безбар'єрне середовище, яке включає спеціальні меблі, пандуси, ліфти, поручні, а також допоміжне обладнання, наприклад, інвалідні візки або пристрої для комунікації, зокрема планшети чи сенсорні клавіатури. У навчальному процесі з такими дітьми необхідно застосовувати електронні ресурси для виконання завдань, надавати додатковий час для завершення практичної роботи, а також залучати асистентів учителя, які можуть допомагати з пересуванням або виконанням конкретних дій [10].

До групи дітей з *сенсорними порушеннями* відносяться діти із порушеннями слуху, зору або з комбінованими сенсорними дефектами. Такі порушення істотно обмежують здатність отримувати інформацію через звичні канали сприйняття. Діти з порушеннями слуху зіштовхуються з труднощами у комунікації, засвоєнні матеріалу через усне пояснення, а також при взаємодії з однолітками. Для таких учнів необхідно впроваджувати використання жестової мови, слухових апаратів, субтитрованих відеоматеріалів, а також текстових ресурсів із чіткою структурою та графічними поясненнями. Діти із порушеннями зору потребують адаптованих матеріалів, зокрема текстів, надрукованих рельєфно-крапковим шрифтом Брайля, озвучених навчальних ресурсів, рельєфних ілюстрацій та спеціальних електронних пристроїв. Навчальний процес із такими дітьми має включати адаптацію матеріалів до сенсорних обмежень, використання аудіо- і відеоматеріалів для кращого сприйняття та створення інклюзивного середовища, яке сприятиме соціальній взаємодії [11].

До групи дітей з *когнітивними порушеннями* відносяться діти із порушеннями інтелектуального розвитку, розладами аутистичного спектра, дислексією, труднощами у запам'ятовуванні, концентрації уваги чи аналітичному мисленні. Їхні основні труднощі включають проблеми із засвоєнням великих обсягів інформації, недостатню здатність до аналізу абстрактних понять, а також необхідність багаторазового повторення

матеріалу. Навчальний процес для таких дітей має бути структурованим та максимально адаптованим до їхнього рівня сприйняття. Це може включати використання текстів із простими й чіткими формулюваннями, підтримку завдань наочними матеріалами, такими як графіки чи діаграми, та поділ завдань на невеликі частини. Навчання може бути ефективнішим за умови залучення інтерактивних інструментів, таких як мультимедійні програми, що спрощують складні концепції. Важливо також заохочувати самостійність учнів через виконання практичних вправ у доступній для них формі [12].

До групи дітей з *соціально-емоційними порушеннями* відносяться діти із труднощами в емоційній стійкості, поведінковими проблемами чи психічними захворюваннями, такими як тривожність, депресія або синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ). Такі діти можуть демонструвати труднощі у спілкуванні з однолітками, проявляти агресію, відстороненість або підвищену збудливість. Основним завданням педагогів у роботі з цими дітьми є створення дружнього й безпечного середовища, яке сприятиме формуванню позитивного самосприйняття й упевненості в собі. Навчальний процес має включати постійну підтримку педагогів та психологів, інтерактивні ігрові підходи, які допомагають знизити рівень стресу, а також методи позитивної мотивації, такі як заохочення за досягнення у навчанні. Суттєвою є також робота над розвитком соціальних і комунікаційних навичок через групові завдання чи рольові ігри [13].

1.2 Міжнародні та українські нормативно-правові акти, що регулюють інклюзивну освіту

Ключовими інструментами для формування політик, механізмів і практик, спрямованих на забезпечення рівних умов навчання для дітей з особливими освітніми потребами є міжнародні та українські нормативно-правові акти, що регулюють інклюзивну освіту. Концепція інклюзивної освіти базується на визнанні права кожної людини на якісну освіту,

враховуючи її індивідуальні можливості та потреби. Глибокий аналіз цих правових актів дозволяє виявити основні напрямки політики, стратегій і програм, що спрямовані на підтримку дітей з ООП та реалізацію їхнього індивідуального потенціалу в навчальному процесі [14].

Одним із перших документів, який заклав основи рівного доступу до освіти, є *Загальна декларація прав людини* (1948 р.). У статті 26 цього документа проголошено, що кожна людина має право на освіту, яка повинна бути безкоштовною та доступною, особливо на початкових рівнях [15]. Цей принцип став базою для подальших міжнародних ініціатив і законодавств, зокрема в сфері інклюзії. Продовженням цієї ідеї стала *Конвенція про права дитини* (1989 р.), яка закріплює рівність освітніх можливостей для всіх дітей, включаючи тих, які потребують додаткової підтримки через інвалідність чи інші особливості розвитку. У статті 23 Конвенції підкреслюється, що освіта дітей з особливими потребами має сприяти їхньому розвитку, соціальній інтеграції та гідному життю [16].

Важливим документом, який став поворотним у сфері інклюзивної освіти, є *Саламанкська декларація та Програма дій* (1994 р.), ухвалена на Всесвітній конференції ЮНЕСКО. У цьому документі визначено інклюзивну освіту як найефективніший засіб для досягнення рівності в навчанні. Декларація закликає держави інтегрувати дітей з особливими освітніми потребами у звичайні школи, створюючи умови для їхньої соціалізації та повної участі в освітньому процесі. Вона підкреслює, що школи мають адаптувати свої підходи, програми та методики, щоб забезпечити доступність навчання для всіх учнів [17].

Найважливішим документом, який стосується інклюзивної освіти, є *Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю* (2006 р.). У статті 24 Конвенції проголошується зобов'язання держав забезпечувати інклюзивну систему освіти на всіх рівнях. Документ акцентує увагу на тому, що держави повинні створювати умови, які дозволять дітям з інвалідністю навчатися разом зі своїми однолітками без відокремлення. Особливу увагу

приділено адаптації шкільної інфраструктури, навчальних програм і методик, а також залученню асистентів для підтримки таких учнів [18].

В Україні інклюзивна освіта регулюється низкою нормативно-правових актів, які базуються на міжнародних стандартах. Основоположним документом є *Конституція України*, стаття 53 якої гарантує право на освіту для кожного громадянина/громадянки. Вона підкреслює, що освіта має бути доступною, безкоштовною та спрямованою на розвиток здібностей кожної дитини. *Закон України "Про освіту"* (2017 р.) став важливим кроком у розвитку інклюзивного навчання в нашій країні. У ньому визначено, що інклюзивна освіта є формою навчання, яка базується на принципах рівності та доступності. Закон зобов'язує заклади освіти створювати необхідні умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами, включаючи адаптацію освітніх програм, залучення асистентів учителя та використання спеціальних засобів навчання [19].

Закон України "Про повну загальну середню освіту" передбачає організацію інклюзивного середовища в закладах середньої освіти. Він регламентує обов'язок освітніх установ адаптувати навчальні програми, забезпечувати необхідне обладнання та залучати фахівців для підтримки дітей з ООП. *Постанова Кабінету Міністрів України № 872* деталізує порядок організації інклюзивного навчання у школах, включаючи створення індивідуальних навчальних планів і забезпечення педагогів необхідними інструментами для роботи в інклюзивних класах [20,21].

На додаток до законодавчих документів, в Україні діє *Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року*. Ця стратегія спрямована на створення безпечного, комфортного та доступного середовища для навчання всіх учнів, включаючи дітей з особливими потребами. У стратегії передбачено проведення спеціальних тренінгів для педагогів, адаптацію навчальних матеріалів і залучення сучасних технологій для підтримки інклюзії [22].

1.3 Психолого-педагогічні аспекти роботи з дітьми з ООП.

Робота з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) є важливим і водночас достатньо складним процесом, який потребує особливого підходу до комунікації. Взаємодія з такими учнями спрямована не лише на засвоєння навчального матеріалу, а й на формування комфортного емоційного середовища, яке допомагає дітям відчувати себе частиною навчального колективу. Одним із головних завдань педагогів є побудова діалогу, який враховує індивідуальні особливості кожного учня/учениці та сприяє його/її самореалізації.

Індивідуалізація підходу є фундаментальним принципом у комунікації з дітьми з ООП. Кожна дитина має унікальні потреби, які можуть включати специфіку фізичного, сенсорного, когнітивного чи соціально-емоційного розвитку. Це вимагає від педагогів уважності до темпераменту дитини, її емоційного стану та здібностей. Наприклад, дитина з порушеннями слуху може потребувати візуальної підтримки під час спілкування, а дитина з соціально-емоційними труднощами — відчуття стабільності та безпеки.

Для дітей з ООП важливо, щоб інструкції та пояснення були сформульовані максимально зрозуміло. Мова педагога має бути простою, чіткою і послідовною, без використання складних термінів чи абстрактних понять. Зрозумілі приклади та візуальні пояснення допомагають уникнути розгубленості й полегшують засвоєння інформації. Водночас теплі слова підтримки, похвала за навіть невеликі досягнення та прояв терпіння сприяють створенню атмосфери довіри і заохочують дитину до активного навчання [23].

У роботі з дітьми з ООП важливо використовувати невербальні засоби спілкування, такі як жести, міміка, демонстрація прикладів та наочні матеріали. Вони допомагають полегшити сприйняття інформації та зменшити бар'єри у взаємодії. Для дітей із сенсорними чи когнітивними порушеннями ці елементи комунікації є особливо важливими. Жестова

мова, графічні пояснення та текстові завдання полегшують навчання дітей із порушеннями слуху, тоді як аудіозаписи, тактильні діаграми та озвучені навчальні ресурси є корисними для учнів із порушеннями зору [24].

Діти, які мають труднощі з пам'яттю чи мисленням, потребують структурованих і повторюваних інструкцій. Завдання мають бути поділені на кілька етапів, щоб забезпечити послідовність і зрозумілість. Використання мультимедійних засобів, таких як інтерактивні програми чи візуалізація інформації, допомагає дітям краще засвоїти матеріал [25].

У комунікації з дітьми із соціально-емоційними порушеннями слід уникати критики та тиску. Натомість необхідно створити позитивну атмосферу, яка сприяє довірливим стосункам між педагогом і учнем/ученицею. Ігрові методики та групові завдання допомагають таким дітям навчитися співпрацювати, налагоджувати комунікацію та розвивати соціальні навички.

Психологи відіграють ключову роль у формуванні стратегій комунікації з дітьми з ООП. Вони допомагають педагогам адаптувати навчальні завдання, враховуючи емоційний стан дитини та її здібності. Спільна робота психологів і педагогів дозволяє створити сприятливе середовище для навчання, яке сприяє гармонійному розвитку дитини [26].

Таким чином, ефективна комунікація є базовим елементом освітнього процесу для дітей з ООП. Вона має бути побудована на терпінні, емпатії та індивідуальному підході до кожної дитини. Уважність до потреб учнів, використання адаптованих методик і створення комфортної атмосфери сприяють розкриттю потенціалу дітей, їх соціальній інтеграції та успішному навчанню. Лише у межах чуйного та професійного підходу можливо досягти значних результатів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Важливими є також спеціальні прийоми мотивації до навчання та підтримки їх психологічного добробуту.

При створенні умов, які сприяють зацікавленню у навчанні та забезпеченню психологічного добробуту дітей з ООП, треба враховувати,

що вони мають свої унікальні особливості, які можуть проявлятися у вигляді труднощів із адаптацією до навчального середовища, засвоєнням матеріалу чи соціальною взаємодією. Завдання педагогів полягає не лише у викладанні матеріалу, але й у формуванні позитивного ставлення до навчання, підтримці емоційного комфорту та розвитку впевненості учнів/учениць у власних силах [27].

Одним із головних підходів є індивідуалізація навчання. Кожна дитина має свої потреби, які вимагають адаптації навчальних планів і завдань до її можливостей. Наприклад, для учнів/учениць, які мають труднощі із засвоєнням текстової інформації, корисними є графічні або аудіовізуальні засоби. Адаптація змісту та форми подачі матеріалу дозволяє зменшити стрес і підвищити зацікавленість дитини. Використання інтерактивних методів навчання, які враховують інтереси дитини, також є важливим фактором. Ігри, творчі завдання або реальні приклади дозволяють зробити навчання більш цікавим і зрозумілим для дітей з ООП.

Підтримка мотивації до навчання можлива завдяки позитивному підкріпленню. Похвала за успіхи, навіть найменші, допомагає дитині відчувати себе успішною. Акцент на прогресі, а не на недоліках, сприяє формуванню позитивного ставлення до подальшого навчання. Важливо також залучати дітей до спільної діяльності, щоб уникнути відчуття ізоляції. Групові проекти чи командні ігри сприяють розвитку соціальних навичок і створюють відчуття єдності з колективом. При цьому навчальні завдання мають бути доступними й зрозумілими, а складні теми потрібно розбивати на частини і використовувати додаткові матеріали, які полегшують сприйняття складного матеріалу.

Для підвищення інтересу до навчання потрібно залучати сучасні технології. Інтерактивні платформи, мультимедійні презентації, відеоматеріали або інтерактивні тести роблять процес навчання не лише цікавим, але й доступним. При використанні таких засобів важливо враховувати рівень розвитку і індивідуальні можливості учня/учениці.

Підтримка психологічного добробуту є невіддільною частиною роботи з дітьми з ООП. У класі необхідно створити атмосферу безпеки й підтримки, вільну від дискримінації чи булінгу. Учитель/вчителька має демонструвати щирість, терпіння та готовність підтримати у складних ситуаціях. Позитивний емоційний контакт, такий як усмішка чи підбадьорливі слова, сприяють формуванню довіри між педагогом і учнем. Окрему увагу слід приділяти роботі над самооцінкою дитини. Педагог має підкреслювати сильні сторони учня/учениці, його/її досягнення, щоб допомогти йому/їй долати страх невдач.

Самостійність є важливим компонентом розвитку дітей з ООП. Учителі повинні заохочувати дітей до прийняття рішень і виконання завдань власними силами. Це сприяє формуванню відповідальності та впевненості у власних можливостях. Співпраця з батьками є невід'ємною частиною підтримки дитини, тому є обов'язковим інформування батьків про успіхи їхньої дитини, залучення їх до обговорення стратегії навчання та підтримки.

Ефективна мотивація до навчання та психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами є взаємопов'язаними аспектами освітнього процесу, тому педагог має виступати не лише в ролі наставника, але й підтримувати дитину в її особистісному та емоційному розвитку, створюючи середовище, у якому кожен учень/учениця відчувається успішним, впевненим і цінним членом колективу [28].

Важливим є мультидисциплінарний підхід до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Він передбачає залучення фахівців різних напрямів для спільної роботи над потребами дитини. Цей підхід дозволяє враховувати всі аспекти розвитку учня — фізичний, психологічний, соціальний і когнітивний [29].

Мультидисциплінарна команда, що працює з дитиною з особливими освітніми потребами, зазвичай складається з педагогів, психологів, логопедів, медичних працівників, соціальних робітників та асистентів

учителя. Кожен із цих фахівців привносить свої знання, вміння та спеціалізовані методики, що допомагають враховувати індивідуальні особливості учня/учениці та формувати адаптивне середовище навчання. Взаємодія між членами команди дозволяє ефективно координувати роботу, обмінюватися інформацією про потреби дитини та пропонувати адекватні оптимальні рішення.

Одним із важливих аспектів мультидисциплінарного підходу є комплексна оцінка стану дитини. Ця оцінка включає аналіз її фізичного здоров'я, психологічного стану, рівня розвитку соціальних та когнітивних навичок. Наприклад, медичний працівник може оцінити фізичний стан учня/учениці, виявити специфічні потреби, такі як використання спеціального обладнання або підтримка здоров'я. Психолог забезпечує підтримку емоційного благополуччя дитини, допомагає у роботі над її самооцінкою та контролем емоцій. Логопед працює над розвитком мовних здібностей, що часто є викликом для дітей із сенсорними чи когнітивними порушеннями. Асистент учителя допомагає дитині інтегруватися в навчальний процес і забезпечує підтримку у виконанні завдань [30].

Мультидисциплінарний підхід є важливим не лише для забезпечення ефективного навчання, але й для формування такого соціального середовища, у якому дитина відчуває підтримку та увагу. Координація зусиль різних фахівців дозволяє забезпечити індивідуалізацію навчання, адаптацію навчальних матеріалів до потреб і можливостей учня/учениці. Завдяки такій співпраці вчитель отримує рекомендації від психолога щодо того, як найкраще взаємодіяти з учнем/ученицею, які методики можуть бути найбільш ефективними для засвоєння матеріалу. Логопед надає корективи до завдань, які допомагають покращити мовні навички, а соціальний працівник сприяє інтеграції дитини в учнівський колектив.

Мультидисциплінарний підхід також є важливим для взаємодії з батьками. Спільна робота педагогів і фахівців з родиною дитини допомагає забезпечити продовження освітньої роботи у домашніх умовах. Батьки

отримують рекомендації щодо того, як підтримувати мотивацію до навчання, як працювати над розвитком навичок і як допомогти дитині почуватися впевнено.

Використання мультидисциплінарного підходу до роботи з дітьми з ООП сприяє гармонійному розвитку учнів, формує у них навички, необхідні для успішної соціалізації та адаптації до освітнього середовища. Цей підхід дозволяє враховувати всі аспекти особистості дитини, забезпечує індивідуальне навчання та підтримку її фізичного й емоційного добробуту. Завдяки співпраці фахівців різних напрямків створюється середовище, у якому кожен учень/учениця може відчувати себе зрозумілим, підтриманим і успішним [31].

1.4. Основні принципи інклюзивної освіти.

Рівність доступу до освіти.

Рівність доступу до освіти є центральним принципом інклюзивної освіти, що спрямована на забезпечення можливостей для навчання кожної дитини, незалежно від її фізичних, когнітивних, сенсорних чи соціально-емоційних особливостей. Цей принцип ґрунтується на ідеї, що кожен учень/учениця має право на якісну освіту без дискримінації або обмежень. Інклюзивне навчання сприяє формуванню толерантності, соціальної взаємодії та реалізації потенціалу всіх дітей, зокрема тих, які мають особливі освітні потреби [32].

Фізична доступність є першою складовою забезпечення рівного доступу до освіти. Безбар'єрне середовище в навчальних закладах — це необхідність для дітей з фізичними порушеннями, які можуть мати труднощі з пересуванням. Встановлення пандусів, ліфтів, спеціально обладнаних класів та пристосованих меблів дозволяє таким учням брати повноцінну участь у навчальному процесі. Діти з порушеннями опорно-рухового апарату чи сенсорними обмеженнями також потребують

використання спеціальних пристроїв, таких як слухові апарати, шрифт Брайля, сенсорні клавіатури та інші технологічні засоби, що забезпечують доступність навчальних матеріалів [33].

Освітня доступність передбачає адаптацію навчального процесу до потреб кожного учня. Це включає розробку індивідуальних навчальних планів, пристосування навчальних матеріалів, використання інтерактивних платформ і дидактичних ресурсів. Для дітей із когнітивними порушеннями важливо спрощувати завдання, розбивати їх на етапи, використовувати візуальні допоміжні матеріали, графіки чи таблиці. Діти із сенсорними порушеннями можуть потребувати альтернативних способів подачі інформації, наприклад, аудіо або відеоматеріалів. Освітня доступність також охоплює використання спеціалізованих підходів до викладання, таких як залучення асистентів учителя, які допомагають дітям у виконанні завдань та забезпечують їхню включеність у навчальний процес [34].

Інформаційна доступність є ще одним важливим аспектом рівності у навчанні. Забезпечення зрозумілої та адаптованої подачі інформації, яка відповідає можливостям учня/учениці, дозволяє кожному учаснику/учасниці освітнього процесу отримати доступ до знань. Наприклад, для дітей із порушеннями слуху використання субтитрованих відео, візуальних схем або жестової мови значно полегшує процес навчання. Дітям із порушеннями зору важливими є матеріали, озвучені в аудіоформаті, тактильні карти або рельєфні схеми, які допомагають компенсувати сенсорні бар'єри [35].

Соціальна інтеграція є невід'ємною складовою рівного доступу до освіти. Інклюзивне навчання сприяє створенню атмосфери взаємоповаги та підтримки у класах, де кожен учень відчуває себе прийнятим. Важливим елементом є групова робота, що дає можливість дітям взаємодіяти, допомагати одне одному та відчувати себе частиною колективу. Формування толерантного ставлення до різноманіття у класі виховує у дітей повагу до інших, незалежно від їхніх особливостей.

Забезпечення рівності доступу до освіти також вимагає вдосконалення правової бази. У багатьох країнах, включаючи Україну, прийнято низку законодавчих актів, які закріплюють право кожної дитини на освіту та регламентують необхідність створення інклюзивного середовища. Ці документи зобов'язують школи адаптувати навчальні програми, забезпечувати матеріально-технічну базу та створювати умови для навчання дітей з ООП. Особливе значення мають міжнародні угоди, такі як Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яка проголошує принцип інклюзивної освіти на глобальному рівні [36].

Таким чином, рівність доступу до освіти є базовим принципом інклюзивного навчання, що створює умови для гармонійного розвитку кожного учня. Забезпечення фізичної, освітньої та інформаційної доступності, а також соціальної інтеграції сприяє формуванню толерантного суспільства, де кожен має можливість розкрити свій потенціал.

Адаптація матеріалів і методів викладання.

Адаптація матеріалів і методів викладання є одним із найважливіших принципів інклюзивної освіти, який забезпечує доступність навчального процесу для всіх учнів, незалежно від їхніх освітніх потреб. Цей принцип спрямований на усунення бар'єрів у навчанні та створення рівних умов для досягнення успіху кожною дитиною. У контексті інклюзивної освіти адаптація є багатогранним процесом, що враховує фізичні, когнітивні, сенсорні та соціально-емоційні особливості тих, хто навчається.

Передусім адаптація навчальних матеріалів спрямована на забезпечення їх зрозумілості та доступності для кожного учня/учениці. Це передбачає подачу інформації у форматах, які відповідають можливостям і потребам дітей з ООП. Наприклад, для учнів із сенсорними порушеннями важливо використовувати альтернативні способи передачі інформації. Діти із порушеннями слуху можуть краще засвоювати матеріал завдяки текстовому супроводу до усних інструкцій, субтитрованим відеоматеріалам

чи використанню жестової мови. Для дітей із порушеннями зору необхідно створювати тактильні посібники, використовувати шрифт Брайля, друкувати матеріали збільшеним шрифтом або надавати навчальний контент у формі аудіозаписів. У кожному випадку адаптація має бути спрямованою на компенсацію сенсорних бар'єрів, щоб забезпечити рівний доступ до знань [37]. Для дітей із когнітивними порушеннями адаптація навчальних матеріалів включає їхнє спрощення та структурування. Наприклад, складні теми можуть бути розбиті на кілька етапів із чіткими інструкціями. Використання візуальних матеріалів, таких як схеми, графіки, таблиці чи інфографіка, значно полегшує засвоєння інформації. Діти з труднощами в запам'ятовуванні або аналітичному мисленні потребують повторюваності й узагальнення матеріалу, щоб закріплювати знання. Інтерактивні методи, такі як освітні ігри чи практичні завдання, стимулюють активну участь учнів/учениць у навчальному процесі та допомагають сформувати зацікавленість до матеріалу [37].

Адаптація методів викладання передбачає використання індивідуалізованих підходів до навчання, які враховують здібності та рівень підготовки кожного учня/учениці. Диференційоване навчання дає змогу створювати завдання, які відповідають можливостям дітей, стимулюючи їх розвиток і самостійність. Педагог має застосовувати активні методи викладання, які дозволяють учням бути учасниками навчального процесу, а не його пасивними спостерігачами. Практичні завдання, групова робота, рольові ігри чи проєктна діяльність є ефективними для залучення учнів/учениць до процесу навчання. Методика позитивного підкріплення також відіграє значну роль [37]. Сучасні технології є важливим елементом адаптації навчальних матеріалів. Використання інтерактивних платформ, мультимедійних презентацій, освітніх додатків та електронних ресурсів дозволяє зробити навчання доступним і цікавим для учнів з ООП. Наприклад, діти з порушеннями моторики можуть використовувати пристрої для письма, сенсорні екрани чи спеціальні клавіатури, що

дозволяють їм виконувати завдання у комфортних умовах. Технології не лише компенсують фізичні чи сенсорні обмеження, але й стимулюють зацікавленість учнів у навчальному процесі.

Індивідуалізація завдань є ще одним важливим аспектом адаптації. Педагог має враховувати навчальні цілі, рівень розвитку та інтереси кожного учня/учениці, створюючи завдання, які будуть доступними й водночас спрямованими на розвиток навичок. Наприклад, дітям із соціально-емоційними порушеннями важливо пропонувати завдання, які сприяють співпраці, розвитку емоційного інтелекту та взаємодії у команді. Для цього можуть використовуватися командні ігри, творчі завдання або проєкти, які дозволяють дитині проявляти свої здібності та налагоджувати взаємодію з однолітками. Адаптація матеріалів і методів викладання також включає співпрацю педагога з іншими фахівцями, такими як логопеди, психологи, медичні працівники або асистенти учителя [38].

Таким чином, адаптація матеріалів і методів викладання є фундаментальним принципом інклюзивної освіти, який забезпечує доступність навчання для всіх учнів. Завдяки гнучкості, творчості та залученню сучасних технологій педагоги можуть створювати умови для успішного навчання дітей із різними освітніми потребами.

Підтримка толерантності та соціальної інтеграції є одним із фундаментальних принципів інклюзивної освіти, яка спрямована на створення освітнього середовища, де кожна дитина, незалежно від своїх фізичних, когнітивних чи соціальних особливостей, має можливість реалізувати свій потенціал і почуватися прийнятою. Цей принцип сприяє формуванню культури взаємоповаги, співпраці та взаєморозуміння серед учнів, виховуючи нове покоління, здатне цінувати різноманіття та підтримувати один одного у досягненні спільних цілей [39].

Толерантність у контексті інклюзивної освіти означає готовність визнавати та поважати індивідуальність кожного учня, незалежно від його здібностей, стилю навчання чи особливостей поведінки. Це передбачає

створення атмосфери, де відмінності сприймаються не як перешкода, а як цінність, що збагачує навчальний процес. Формування толерантності починається із самого педагога, який виступає зразком для формування толерантної поведінки. Вчитель/вчителька має демонструвати доброзичливість, емпатію, справедливість та відкритість у взаємодії з учнями/ученицями. Його/її поведінка задає тон для всього колективу, допомагаючи дітям засвоїти важливість поваги до інших.

Важливим кроком у підтримці толерантності є інтеграція навчальних матеріалів, які знайомлять учнів/учениць із темами різноманіття, прав людини та інклюзії. Наприклад, у літературі чи історії можна розглядати героїв, які долають труднощі завдяки підтримці оточуючих, або обговорювати приклади успішної інтеграції людей із особливими потребами у суспільство. Використання інтерактивних форм навчання, таких як рольові ігри чи творчі проекти, допомагає учням/ученицям краще розуміти емоції інших, розвивати емпатію та навички ефективного спілкування. Наприклад, рольові сценарії, у яких діти можуть побачити ситуацію з погляду інших, сприяють усвідомленню викликів, з якими стикаються їхні однолітки з ООП [39].

Соціальна інтеграція дітей із особливими освітніми потребами передбачає створення умов, за яких вони можуть брати участь у всіх аспектах шкільного життя: навчанні, позакласній діяльності, святкових заходах і спортивних змаганнях. Щоб забезпечити це, педагог має активно залучати таких учнів/учениць до групових проектів, командної роботи та колективних ініціатив. Наприклад, у класних проектах кожен учень може отримувати завдання, яке відповідає його можливостям, але сприяє спільній меті. Такий підхід дозволяє дітям із ООП відчувати себе важливою частиною колективу, розвивати соціальні навички та встановлювати дружні стосунки з однолітками.

Особливу роль у підтримці толерантності відіграє робота з іншими учнями/ученицями. Знання про те, що таке інклюзія і чому важливо

поважати різноманіття, мають бути частиною виховного процесу. Уроки толерантності чи класні години, де обговорюються питання взаємопідтримки та співпраці, допомагають формувати позитивне ставлення до різниць між тими, хто навчається. Для зменшення можливості дискримінації чи булінгу педагог може проводити інтерактивні заняття, де наголошується на важливості підтримки однокласників і створення дружнього середовища [40].

Емоційна підтримка учнів із ООП є важливою складовою успішної соціальної інтеграції. Діти часто переживають страх бути незрозумілими, ізольованими чи недостатньо прийнятими у колективі. Тому вчитель має створити такі умови, де кожна дитина може відкрито виражати свої почуття, не боятись осуду. Важливо хвалити учнів/учениць за їхні зусилля, заохочувати до спілкування та підтримувати їх у подоланні труднощів. Також слід навчати дітей безпечному способу висловлювання своїх почуттів і формувати навички ефективної комунікації.

Співпраця з батьками є ще одним важливим аспектом підтримки толерантності та соціальної інтеграції. Батьки повинні розуміти значення інклюзії та заохочувати своїх дітей до поваги та взаємодопомоги. Проведення спільних семінарів, тренінгів або святкових заходів для батьків, учнівства і педагогів сприяє формуванню єдиного підходу до підтримки інклюзії в навчальному закладі [41].

Таким чином, підтримка толерантності та соціальної інтеграції є основою інклюзивної освіти, яка сприяє створенню рівних можливостей для кожного учня. Це не лише сприяє успіхам у навчанні, але й формує у дітей навички співпраці, поваги та взаємопідтримки, які є важливими для життя у сучасному суспільстві. Завдяки зусиллям педагогів, учнів і батьків можливо створити освітнє середовище, у якому кожна дитина відчуває себе цінною, впевненою та залученою до спільної діяльності.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА, ДОБРОБУТ» У КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Роль предмету «Здоров'я, безпека добробут» у формуванні здоров'язбережувальної компетентності у дітей з особливими потребами.

Викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" у контексті інклюзивного навчання має надзвичайно важливу роль у формуванні всебічних життєвих навичок, які дозволяють учням/ученицям з особливими освітніми потребами не лише засвоїти важливі знання, але й адаптуватися до сучасного суспільного середовища. Цей предмет спрямований на інтеграцію знань про фізичне, психологічне й соціальне здоров'я у практичні навички, які діти можуть використовувати у своєму повсякденному житті, а також виховує відповідальне ставлення до себе й оточуючих [2].

Роль предмету "Здоров'я, безпека, добробут" у *формуванні здоров'язбережувальної компетентності і навичок здоров'я та безпеки* є центральною, особливо в інклюзивному освітньому середовищі. Для дітей з особливими потребами питання турботи про власне здоров'я є ще важливішими через можливі специфічні фізичні чи когнітивні обмеження. На уроках діти отримують знання про основи гігієни, здорового харчування та важливість регулярної фізичної активності, що формує базу для дотримання здорового способу життя. Вони вчаться основам самостійного догляду за собою, розумінню власних фізичних потреб і способам уникнення загроз для здоров'я [2].

Навчання безпечної поведінки є важливим компонентом цього предмету. Учнівству пояснюють, як діяти в разі надзвичайних ситуацій, як розпізнавати та уникати небезпечних умов чи контактів, як поводитися вдома, на вулиці чи в громадських місцях. Для дітей з ООП такі знання

можуть стати життєво необхідними, оскільки їхня безпека часто потребує додаткової уваги з боку дорослих. Особливо актуально це для дітей із когнітивними порушеннями, яким складно оцінювати ризики у навколишньому середовищі. Для таких учнів/учениць навчальні матеріали адаптуються: використовуються візуальні підказки, схеми, ігрові ситуації, які ілюструють правильну модель поведінки.

Значення предмету у вихованні здорового способу життя поширюється далеко за межі лише фізичного здоров'я. Завдяки цьому предмету учні/учениці дізнаються про важливість емоційного благополуччя, навчаються долати стрес, зберігати спокій у складних ситуаціях та підтримувати психологічну стійкість. Уроки допомагають виховувати у дітей усвідомлене ставлення до свого здоров'я як найважливішого ресурсу, який потребує постійної уваги. Для дітей із соціально-емоційними порушеннями цей компонент є надзвичайно цінним, оскільки він спрямований на розвиток здатності розпізнавати власні емоції, управляти ними та будувати здорові стосунки з оточуючими [2].

Формування *соціальної відповідальності* є ще одним важливим завданням предмету "Здоров'я, безпека, добробут". Учні вчаться співпрацювати, допомагати іншим, розуміти важливість дотримання соціальних норм і поваги до прав інших людей.

Особливе місце займають теми, пов'язані із захистом навколишнього середовища, відповідальним використанням ресурсів і турботою про громаду. Наприклад, групові завдання, які об'єднують дітей у спільних проєктах, сприяють формуванню в них почуття відповідальності та вміння працювати у команді. Такі навички не лише полегшують соціалізацію учнів/учениць із ООП, але й роблять їх повноцінними учасниками шкільної спільноти [42].

Усвідомлення особистої безпеки є надзвичайно актуальним компонентом цього предмету, оскільки воно сприяє зниженню ризиків у повсякденному житті дітей. Учні/учениць навчають простим, але

важливим правилам: як уникати небезпечних ситуацій, як звернутися за допомогою у разі необхідності, як реагувати у випадках надзвичайних обставин (наприклад, пожежі, стихійного лиха чи медичного стану). Для дітей із сенсорними порушеннями чи фізичними обмеженнями ці знання є особливо важливими, оскільки вони можуть бути більш вразливими до загроз. Викладання таких тем у доступній формі дозволяє сформувати впевненість у дітей і зменшити залежність від допомоги інших у побутових ситуаціях [42].

Таким чином, предмет "Здоров'я, безпека, добробут" у контексті інклюзивного навчання виконує багатогранну функцію: він формує необхідні життєві навички, розвиває відповідальне ставлення до здоров'я та безпеки, сприяє гармонійному фізичному і психологічному розвитку дітей. Його значення полягає не лише у формуванні базових знань, але й у підготовці учнів до активної участі у суспільному житті, забезпечуючи їхню інтеграцію та самостійність.

Предмет "Здоров'я, безпека, добробут" допомагає учням/ученицям *інтегрувати отримані знання у реальне життя*. Він спрямований на забезпечення максимально комфортного та ефективного процесу розвитку кожного учня/учениці, включаючи дітей із особливими освітніми потребами. Завдяки практичному характеру навчання, зміст предмету побудований таким чином, що отримані знання легко інтегруються у повсякденне життя та застосовуються для вирішення реальних життєвих ситуацій [43].

Основна мета викладання полягає у формуванні практичних навичок, завдяки яким учні здатні підтримувати своє *фізичне, емоційне та соціальне благополуччя*, а також розвивати *екологічну свідомість та почуття відповідальності за власне здоров'я і добробут*. Це гарантує, що кожна дитина отримує не лише теоретичні знання, але й вміння використовувати їх у різноманітних життєвих ситуаціях [44].

Формування здорового способу життя. На уроках цього предмету учні навчаються основам правильної організації свого життя. Вони отримують знання про *правильне харчування*, яке відповідає потребам організму, і важливість *регулярної фізичної активності*. Додатково, вивчаються основи *гігієни*, способи догляду за собою та профілактичні заходи щодо запобігання захворюванням. Наприклад, знання про те, як скласти збалансований раціон, обрати оптимальний режим дня чи організувати фізичну активність, допомагають учням усвідомити значення здорових звичок і реалізувати їх у повсякденному житті – як вдома, так і у школі [44].

Розвиток навичок самостійного прийняття рішень. Предмет сприяє формуванню вмінь аналізувати ситуації, що можуть бути небезпечними, і знаходити правильні шляхи їх вирішення. Учні отримують знання про *правила дорожнього руху, безпечну поведінку вдома та в громадських місцях*. Практичні завдання та тренінги допомагають опанувати алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях, таких як пожежа, повінь або необхідність надання *першої домедичної допомоги*. Отримані навички підвищують впевненість дітей у своїх силах і готують їх до відповідального реагування у реальних кризових ситуаціях [44].

Виховання соціальних навичок та комунікативних здібностей. Завдяки груповим завданням, спільним проектам та рольовим іграм учні засвоюють *принципи співпраці, толерантності, емпатії та взаємоповаги*. Цей підхід сприяє налагодженню стосунків з однолітками та формуванню відчуття підтримки й взаємодопомоги. Особливо важливим це є для дітей із особливими освітніми потребами, адже такі методи навчання сприяють їхній соціалізації, зменшують почуття ізольованості і допомагають активно інтегруватися у класний колектив [44].

Управління емоціями і розвиток стресостійкості. Предмет включає уроки, що спрямовані на розпізнавання емоцій, розвиток навичок саморефлексії та освоєння технік *релаксації*. Це дозволяє учням краще

адаптуватися до складних ситуацій, знижувати рівень тривожності та підтримувати позитивний емоційний стан, що є ключовим для їхнього особистісного росту [45].

Формування екологічної свідомості. У програму викладання входять теми, пов'язані із *збереженням природи*, відповідальним використанням ресурсів, сортуванням відходів та участю у громадських екологічних ініціативах. Отримані знання дозволяють учням усвідомити важливість збереження довкілля, а також інтегрувати екологічно орієнтовані практики у своє повсякденне життя. Наприклад, організація заходів із прибирання території або проєктів з сортування сміття допомагає дітям не лише здобувати практичний досвід, але й відчувати свою роль у збереженні екологічної рівноваги.

Інклюзивний підхід у викладанні. Усі методи та навчальні матеріали адаптуються до потреб кожного учня, зокрема дітей із особливими освітніми потребами, завдяки чому забезпечується їхня доступність. Застосування наочних матеріалів, інтерактивних вправ, мультимедійних ресурсів і спрощених інструкцій дозволяє максимізувати ефективність навчального процесу. Це сприяє тому, що кожна дитина, незалежно від рівня своїх здібностей, може засвоювати матеріал і використовувати його у реальному житті [45].

Предмет "Здоров'я, безпека, добробут" не лише надає учням теоретичні знання, а й активно інтегрується у їхню повсякденну діяльність. Завдяки цьому учні формують здорові звички, здатність приймати виважені рішення, розвивають соціальні та комунікативні навички, а також виховують екологічну свідомість і стресостійкість. Це дозволяє їм рости відповідальними громадянами, здатними впевнено функціонувати у сучасному світі.

2.2. Методики викладання предмету для дітей із різними типами особливих освітніх потреб.

Методики викладання предмету для дітей із різними типами ООП з використанням інтерактивних методів являють собою комплексний підхід, що спрямований на адаптацію навчального процесу згідно з індивідуальними потребами кожної дитини. Нижче подано детальний опис інтерактивних методик, що орієнтовані на дітей із порушеннями слуху, зору, моторики та когнітивними розладами.

Загальний підхід і принципи інтерактивного навчання.

Інтерактивне навчання базується на активному залученні учнів до процесу засвоєння знань. Основними принципами є адаптація матеріалу до індивідуальних особливостей, мультисенсорний підхід, групова робота та використання сучасних технологій. Завдяки цьому кожен учень отримує можливість взаємодіяти з навчальним матеріалом за допомогою різних каналів сприйняття – зору, слуху, дотику – що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню інформації [46].

Інтерактивні методи для дітей із порушеннями слуху. При роботі з дітьми, які мають порушення слуху, особливу увагу приділяють візуальним та тактильним засобам комунікації.

Візуалізація навчального матеріалу. Використання презентацій, відеороликів із субтитрами, графічних схем та інфографіки дозволяє передавати зміст без необхідності звукового сприйняття.

У рамках курсу «Здоров'я, безпека та добробут» використовуються ефективні методи візуалізації навчального матеріалу, спеціально адаптовані для дітей із порушеннями слуху. Використання візуальних засобів комунікації сприяло поліпшенню сприйняття та засвоєння знань учнями/ученицями.

Презентації розроблюються з акцентом на покрокові ілюстрації гігієнічних правил, таких як миття рук. Це дає змогу учням/ученицям чітко зрозуміти важливість дотримання правил гігієни для запобігання

захворюванням. Відеоматеріали, супроводжені субтитрами, наочно демонструють поширення бактерій у разі недотримання гігієни, а також правильні дії для їх усунення.

Інтерактивні графічні схеми слугують інструментом для пояснення оптимального часу та техніки миття рук, що сприяє підвищенню інтересу учнів до теми. Інфографіка, створюється з ключовими фактами, що стимулює дітей до відповідальної поведінці.

Ці методи активно використовуються на уроках і під час освітніх заходів, спрямованих на формування у дітей навичок здорового способу життя. Адаптація візуалізацій під потреби дітей із порушеннями слуху забезпечує інтерактивність, залучення учнів/учениць і підтримує інклюзивність навчального середовища.

Системи жестової мови і спеціальні додатки. Включення уроків з жестової мови або використання відеоуроків, де зображено ключові поняття за допомогою жестів, сприяє кращій комунікації. Так як використання систем жестової мови та інтеграції спеціальних додатків у навчальному процесі значно сприяють покращенню комунікації та забезпечують доступність матеріалів для учнів із порушеннями слуху, дозволяючи дітям опанувати навички, необхідні для спілкування в умовах, де усна мова неможлива, що є особливо важливим для інклюзивної освіти.

Для цього можливе введення використання відеоуроків, у яких ключові поняття демонструються за допомогою жестів та/або супроводжуються субтитрами, допомагаючи тим самим учням краще засвоювати навчальний матеріал незалежно від рівня слухового сприйняття. Додатково використання мобільних додатків, що розпізнають жести або пропонують візуальне навчання жестовій мові, підвищуючи ефективність та зручність навчання для учнів.

Інтерактивні дошки і планшети. Завдяки сучасним технологіям учні/учениці можуть брати участь у виправленнях, де інформацію можна не

лише переглядати, але й редагувати або створювати власні візуальні проекти.

У межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» інтерактивні дошки та планшети виступають важливими засобами для створення доступного та інклюзивного навчального середовища для дітей із порушеннями слуху. Особливу увагу треба приділяти візуальним і тактильним способам комунікації, що сприяє ефективному засвоєнню матеріалу.

Для вивчення основ здорового харчування інтерактивні дошки використовуються як платформа, де учні працюють з таблицями груп продуктів, їх поживною цінністю та оптимальним балансом у раціоні. Завдяки візуальному представленню інформації через графічні схеми, учні можуть легко її сприймати без потреби звукового супроводу.

Планшети стали інструментом для створення інфографіки і візуальних проектів. Наприклад, учні/учениці можуть розробляти моделі «Тарілки здорового харчування», використовуючи графічні додатки, які дозволяють їм зосереджуватися на візуальній складовій навчання. Це дає можливість дітям із порушеннями слуху самостійно творити та редагувати матеріал у зрозумілій для них формі.

Інтерактивні методи забезпечують комфортне середовище, де увага дітей зосереджена на візуальній інтерактивності, тактильних завданнях і творчому підході до навчання. Такий підхід сприяє більшій залученості дітей до освітнього процесу та створенню умов для гармонійного засвоєння знань незалежно від фізичних обмежень учнів/учениць.

Ефективними є групові завдання через візуальні історії. Колективне створення історій за допомогою малюнків чи схем допомагає розвивати комунікативні навички і підвищує рівень взаєморозуміння серед учнів/учениць [47].

Інтерактивні методи для дітей із порушеннями зору

Для дітей із обмеженим зором треба адаптувати навчальний процес за допомогою аудіо- та тактильних технологій.

Аудіо-опис і озвучення матеріалів. Розробка аудіоуроків із детальним описом візуального контенту допомагає передавати інформацію через звуковий канал, використовуючи синтезовану мову та записи в студійному форматі.

Розробка аудіоуроків із детальним описом візуального контенту сприяє доступності навчального процесу для дітей із порушеннями зору, завдяки озвученню матеріалів через синтезовану мову. Детальний аудіо-опис графічних схем, таблиць та інфографіки дозволяє передати ключові поняття, роблячи їх зрозумілими для учнів незалежно від їхнього рівня зорового сприйняття.

Матеріали для тактильного сприйняття. Включення рельєфних діаграм, тактильних карт і моделей, створених із застосуванням шрифту Брайля, дозволяє дітям «відчути» інформацію через дотик.

У рамках курсу «Здоров'я, безпека та добробут» треба впроваджувати використання тактильних матеріалів для забезпечення доступності навчального контенту для дітей із порушеннями зору. Наприклад, у темі «Гігієна та здоров'я» для ілюстрації правил миття рук учні/учениці можуть взаємодіяти з рельєфними схемами, які демонструють структуру людської руки. Такі схеми дозволяють дітям через дотик зрозуміти ключові етапи та техніки правильного виконання цієї процедури.

Рельєфні карти з позначенням зон ризику забруднення в громадських місцях, допомагають учням/ученицям краще орієнтуватися та застосовувати навички гігієни в реальних умовах. Тактильні моделі шкідливих бактерій та вірусів дозволяють «побачити» їх через дотик і краще засвоїти інформацію про важливість гігієнічних звичок.

Інтерактивні аудіо-завдання. Використання спеціалізованих платформ, де завдання виконуються за допомогою голосових команд або аудіоінструкцій, розширює можливості самостійного навчання для дітей з ООП. Застосування інтерактивних аудіо-завдань у межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» сприяє розширенню можливостей самостійного

навчання. Використання спеціалізованих платформ дозволяє учням/ученицям виконувати завдання за допомогою голосових команд або аудіоінструкцій, що особливо ефективно для дітей із порушеннями зору чи труднощами у читанні.

Наприклад, до теми «Перша допомога» створено інтерактивні завдання, де учні/учениці озвучують алгоритми дій під час екстрених ситуацій, слідує аудіоінструкціям платформи. Учні/учениці можуть отримувати підказки, виправляти помилки й проходити завдання у власному темпі.

Такий підхід допомагає розвивати слухове сприйняття, критичне мислення й уміння працювати самостійно, формуючи навички застосування отриманих знань у реальному житті [48].

Інтерактивні методи для дітей із порушеннями моторики

Дітям із труднощами в моторних навичках необхідна спеціальна адаптація навчального процесу, орієнтована на мінімізацію фізичних зусиль при максимальному залученні до активних вправ.

Сенсорні інтерактивні пристрої. Використання планшетів, сенсорних екранів та спеціально розроблених адаптованих контролерів дозволяє дітям взаємодіяти з навчальним матеріалом через дотик, навіть при обмежених можливостях руху.

Використання сенсорних інтерактивних пристроїв у межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» значно розширює можливості навчання для дітей із порушеннями моторики. Планшети, сенсорні екрани та спеціально адаптовані контролери дозволяють учням взаємодіяти з навчальним матеріалом за допомогою дотику, навіть у випадках обмежених фізичних можливостей.

Наприклад, інтерактивні завдання, які можуть включати переміщення об'єктів на екрані для створення послідовностей правильних дій, таких як алгоритм надання першої допомоги. Та адаптовані контролери під потреби користувача дають змогу керувати навчальними програмами,

використовуючи мінімальні рухи, що забезпечує доступність матеріалу для кожної дитини.

Дані технології сприяють розвитку координації, стимулюють активну участь у навчанні й дозволяють адаптувати процес під індивідуальні потреби учнів.

Гейміфікація. Навчальні ігри, що базуються на простих рухових діях, стимулюють розвиток дрібної моторики і сприяють підвищенню координації рухів.

У межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» впроваджено навчальні ігри, що базуються на простих рухових діях, з метою стимулювання розвитку дрібної моторики та поліпшення координації рухів у дітей. Наприклад, інтерактивна гра, де учні відтворюють серію рухів для складання правильної послідовності дій, таких як миття рук або надання першої допомоги. Це включає виконання завдань із простими жестами, наприклад, "перемістити об'єкт", "натиснути" або "прокрутити".

Такі ігри не лише розвивають моторні навички, але й додають елемент цікавості та залученості до навчального процесу, мотивуючи дітей до активної участі. Це також сприяє формуванню практичних навичок, які можуть бути використані у повсякденному житті.

Адаптовані практичні завдання. Використання інтерактивних завдань, де рухова активність інтегрована з навчальними темами (наприклад, моделювання просторових понять через рухові вправи), допомагає дітям краще засвоювати матеріал.

Відеоуроки із демонстрацією рухів. Адаптовані відеоматеріали демонструють рухові елементи, які можна повторювати, враховуючи індивідуальні можливості кожного учня [49].

Інтерактивні методи для дітей із когнітивними розладами. При навчанні дітей із когнітивними розладами важливо впроваджувати структурований, покроковий підхід до подачі інформації.

Структурування навчального матеріалу. Викладання проводиться за принципом розбиття складного матеріалу на менші логічні частини, що допомагає краще засвоювати інформацію.

У межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» структура навчального матеріалу адаптована для учнів із когнітивними розладами шляхом розбиття складних тем на менші, зрозумілі частини. Кожен урок організований таким чином, щоб концентрувати увагу на окремих поняттях, забезпечуючи логічну послідовність і поступове засвоєння інформації.

Наприклад, при вивченні теми «Основи здорового способу життя», матеріал розділяється на сегменти: перший стосується значення фізичної активності, другий — важливості гігієни, третій — принципів здорового харчування. Кожна частина супроводжується простими візуалізаціями або короткими інтерактивними вправами, які допомагають учням зосередитися на конкретному аспекті теми.

Такий підхід дробіння дозволяє врахувати індивідуальні потреби учнів, знижуючи когнітивне навантаження та забезпечуючи краще розуміння й запам'ятовування навчального матеріалу.

Модульні інтервальні заняття. Використання чітко визначених модулів та завдань дозволяє поступово переходити від простих понять до більш складних, що сприяє формуванню аналітичного мислення.

У межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» було впроваджено підхід модульних інтервальних занять для поступового засвоєння знань та розвитку аналітичного мислення у дітей. Чітко визначені модулі дозволяють розбивати навчальний матеріал на логічні частини, переходячи від простих понять до складніших.

Наприклад, під час вивчення теми «Основи першої допомоги» заняття складаються з окремих модулів: ознайомлення з базовими поняттями першої допомоги, вивчення алгоритму дій у надзвичайних ситуаціях, і нарешті аналіз конкретних сценаріїв та їх вирішення. Кожен модуль

супроводжується інтерактивними завданнями, такими як практичні вправи чи візуальні симуляції.

Інтерактивні ігри та симуляції. Використання мультисенсорних технологій, таких як інтерактивні симуляції, анімації та ігри, допомагає створити візуально-зрозумілі ситуації, що сприяють кращому сприйняттю інформації.

Індивідуальні робочі матеріали. Створення додаткових робочих зошитів, де інформація представлена за допомогою кольорового кодування, ілюстрацій та схем, робить навчання доступним для дітей із різними когнітивними порушеннями [50].

У підсумки можна підкреслити, що розробка інтерактивних методик викладання для дітей із особливими освітніми потребами дозволяє адаптувати навчальний процес до індивідуальних особливостей кожного учня. Завдяки мультисенсорному підходу, використанню сучасних технологій, структурованості та індивідуалізації завдань формується сприятливе навчальне середовище, яке не лише полегшує засвоєння інформації, але й розвиває соціальні, емоційні та моторні навички. Цей комплекс заходів сприяє інтеграції отриманих знань у реальне життя, допомагає учням стати самостійними, відповідальними та інтегрованими членами суспільства, забезпечуючи їх успішну адаптацію в сучасних умовах.

Важливу роль у підтримці навчального процесу відіграють **спеціалізовані технології**. Використання спеціалізованих технологій для підтримки навчального процесу набуло вирішального значення в сучасній освіті, оскільки воно дозволяє адаптувати навчання до індивідуальних потреб учнів, забезпечити інтерактивність навчального середовища та сприяти розвитку критичного мислення і творчих здібностей. Сучасні технології відкривають широкі можливості як для викладачів, так і для учнівства, створюючи умовний міст між традиційними засобами навчання та новітніми інтерактивними рішеннями.

Інтерактивні освітні платформи і мультимедійні засоби.

Системи управління навчанням, такі як Moodle, Google Classroom чи Microsoft Teams, дозволяють викладачам організовувати навчальний матеріал у зручній формі, створювати інтерактивні завдання, вікторини, організовувати дебати та групові проєкти. Це забезпечує оперативний зворотний зв'язок, підтримує активну участь учнів та дозволяє адаптувати контент до індивідуальних особливостей кожного учня. Мультимедійні презентації, інтерактивні відеоуроки та анімації сприяють кращому засвоєнню інформації та стимулюють зацікавленість у навчальному процесі [51].

Адаптивні технології та штучний інтелект. За допомогою алгоритмів адаптивного навчання і систем штучного інтелекту створюються персоналізовані траєкторії навчання, що враховують індивідуальний рівень знань і швидкість засвоєння матеріалу. Такі технології аналізують результати тестувань і взаємодію учнів із системою, тим самим підбираючи завдання оптимальної складності. Це сприяє підтримці високої мотивації, зменшує рівень фрустрації у випадку труднощів із засвоєнням тем і допомагає кожному учню розвиватися у власному темпі [52].

Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR). Технології VR і AR стають потужним інструментом для створення імітаційних, безпечних середовищ для навчання. За допомогою віртуальної реальності учні/учениці можуть зануритися у тривимірні симуляції, що дозволяють експериментувати з науковими концепціями, відвідувати історичні місця або проводити лабораторні дослідження без ризику для здоров'я. Доповнена реальність, яка накладає цифрову інформацію на реальні об'єкти, сприяє інтерактивному вивченню складних тем, наприклад, анатомії людини чи географії, що значно покращує розуміння матеріалу. Таким прикладом платформи можна навести First Aid VR: Симулятор навчання першої допомоги, дана інтерактивна навчальна платформа

забезпечує опанування базових навичок першої допомоги через практичні симуляції у віртуальному середовищі. Застосовуючи сучасні технології VR, програма створює реалістичні ситуації, які дозволяють учням тренуватися у реагуванні на екстрені події без ризику для здоров'я. Одним із ключових сценаріїв використання платформи є навчання зупинки кровотечі. Віртуальне середовище імітує ситуацію, де учень/учениця має застосувати знання про види перев'язок та методи зупинки кровотечі, такі як притискання рани чи накладання джгута. Завдяки детальним візуальним інструкціям та тактильній взаємодії, учень/учениця отримує можливість опанувати навички, необхідні для допомоги постраждалим. Іншим важливим елементом є модуль реанімації. Учасники симуляції вчаться виконувати серцево-легеневу реанімацію (СЛР) відповідно до стандартів, тренуючись правильно розташовувати руки та підтримувати ритм компресій. Програма пропонує зворотний зв'язок у реальному часі, коригуючи дії учня, що сприяє більш ефективному засвоєнню техніки [53].

Сенсорні технології та інструменти взаємодії. Інтерактивні сенсорні дошки, планшети та інші пристрої з підтримкою дотику дозволяють учням безпосередньо взаємодіяти зі знаннями – від перетягування об'єктів на екрані до малювання власних схем або створення інтерактивних колажів. Такі технології збагачують навчальний процес, сприяють розвитку моторних навичок та стимулюють логічне мислення. Використання сенсорних столів, де інформація «відчувається» через підняття контурів чи зміну текстури, особливо корисне при роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби [54].

Спеціалізоване програмне забезпечення для інклюзивної освіти. Для учнів/учениць із особливими освітніми потребами створено низку програм, які забезпечують доступ до навчального контенту в адаптованій формі. Наприклад, технології розпізнавання мовлення і перетворення тексту в аудіо полегшують комунікацію для дітей із порушеннями слуху, тоді як програмні продукти з підтримкою шрифту Брайля та збільшення

тексту допомагають учням із порушеннями зору. Адаптовані інтерфейси дозволяють зменшити потребу в складних рухах, що дуже актуально для дітей із моторними порушеннями [55].

Застосування спеціалізованих технологій у навчальному процесі дає змогу не лише підвищувати академічну успішність, а й створювати умови для індивідуалізованого навчання, що враховує унікальні потреби кожного учня. Персоналізований підхід, підтриманий сучасними технологіями, сприяє розвитку критичного мислення, творчості, співпраці і самостійності. Особливо важливо це у контексті інклюзивної освіти, де кожен учень/учениця, незалежно від особливостей, отримує можливість розвиватися на рівних умовах. Таким чином, інтеграція спеціалізованих технологій забезпечує сучасний, динамічний та ефективний навчальний процес, який сприяє успішній адаптації тих, хто навчається, до вимог глобалізованого світу та готує їх стати активними та відповідальними громадянами.

2.3. Практичні аспекти впровадження методів та підходів у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.

Розробка інтерактивних методів навчання є важливою частиною підготовки навчального процесу. Використання групових вправ, рольових ігор, практичних занять для інтерактивного залучення учнів/учениць забезпечує позитивний результат при навчанні дітей із особливими освітніми потребами. Під час впровадження сучасних методологій навчання особливу увагу приділяють практичним аспектам, що забезпечують інтерактивне залучення учнів/учениць до освітнього процесу. Це дозволяє не лише опанувати теоретичний матеріал, але й створити умови для його закріплення через практичне застосування, самоаналіз та взаємодію. Розширені інтерактивні методи спрямовані на розвиток критичного мислення, співпраці, а також формування навичок комунікації й вирішення складних завдань, що є надзвичайно актуальним у сучасному глобалізованому світі.

Одним із ключових напрямків є розробка інтерактивних методів навчання, що виходять за рамки традиційних лекційних форм. Викладачі створюють завдання, які стимулюють учнів/учениць із особливими освітніми потребами до обговорення, аналізу та синтезу отриманої інформації. Наприклад, групові вправи дозволяють учням/ученицям колективно розглядати проблемні ситуації, розподіляти ролі, вести дискусії та шукати оптимальні рішення. Такий підхід сприяє командній роботі, розвиває вміння працювати у команді, слухати інших, конструктивно аргументувати і захищати власну думку. У подібних вправах часто використовують кейс-стаді, тобто аналіз реальних або ідеалізованих ситуацій. Це дає можливість школярству застосувати свої знання в практичних умовах, відчувати зв'язок між теорією та практикою й готуватися до майбутніх професійних викликів [56].

Рольові ігри є ще одним потужним інструментом інтерактивного навчання дітей із особливими освітніми потребами. За допомогою

рольового моделювання учні/учениці активно входять у творчий процес, інсценуючи різноманітні життєві та навчальні ситуації. Такий метод дозволяє не лише краще зрозуміти матеріал, але й розвивати емоційну компетентність, здатність до емпатії, вміння приймати рішення у стресових ситуаціях. Наприклад, при вивченні соціальних чи етичних питань, учні/учениці можуть розігрувати сценарії, де необхідно приймати рішення, які мають вплив на інших. Це сприяє розвитку емпатії, соціальної відповідальності та глибшого розуміння людської психології [57].

Практичні заняття утворюють основу для перевірки та закріплення теоретичних знань через активне залучення тих, хто навчається, в процес досліджень, експериментів чи моделювання. Такі заняття можуть включати лабораторні роботи, практичні семінари, майстер-класи і навіть проекти, де учні/учениці працюють над реальними проблемами. Такий підхід дозволяє їм не лише зрозуміти суть вивченого матеріалу, але й застосувати його у контрольованому середовищі, вивчити наслідки прийнятих рішень та отримати оперативний зворотний зв'язок від викладача/викладачки. Практичні заняття стимулюють розвиток аналітичних здібностей, сприяють формуванню звички самостійно шукати та перевіряти інформацію, а також виховують навички організації власної діяльності.

Впровадження інтерактивних методів має ще й соціально-психологічний аспект. Використання групових вправ і рольових ігор створює сприятливе середовище для соціалізації, допомагає зламати бар'єри між учнями/ученицями стимулює розвиток комунікативних навичок та вмінь співпрацювати у команді. Учні/учениці навчаються ефективно висловлювати свої думки, слухати інших, опановують вміння аргументувати свою позицію і водночас бути відкритими до інших точок зору. Це є надзвичайно важливим, бо командна робота та комунікація – це одна з базових компетентностей, які потрібні людині.

Практичне застосування інтерактивних методів також дозволяє викладачам більш гнучко реагувати на потреби та запити учнів/учениць із особливими освітніми потребами.

Використання спеціалізованих електронних платформ дає можливість організувати як синхронне, так і асинхронне навчання, проводити онлайн-дискусії та обговорення, аналізувати результати групових вправ за допомогою інтерактивних інструментів для оцінки. Це дозволяє не лише відслідковувати прогрес кожного учня/учениці, але й оперативно коригувати навчальний план відповідно до їх навчальних потреб [57].

Таким чином, практичні аспекти впровадження методів та підходів, зокрема розробка інтерактивних методів навчання, організація групових вправ, рольових ігор та практичних занять, створюють основу для глибокого засвоєння матеріалу, активізації навчального процесу, розвитку соціальних та комунікативних навичок, а також сприяють формуванню критичного та творчого мислення. Цей комплексний підхід дозволяє учнівству не лише ефективно отримувати знання, а й застосовувати їх у реальному житті, що є ключовим фактором успішної адаптації у сучасному соціумі.

Аналіз прикладів успішного застосування підходів у навчальних закладах демонструє, що адаптовані методи навчання мають значний вплив на підвищення якості освіти учнів/учениць із особливими освітніми потребами. За даними досліджень різних зарубіжних і вітчизняних науковців, інтеграція інтерактивних підходів, таких як кейс-методи, рольові ігри, групові вправи та практичні заняття, дозволяє не лише покращувати академічні результати, але й сприяти розвитку комунікативних, соціальних та емоційних компетенцій.

В одному зі випадків, наприклад, адаптація навчального процесу у закладах в Україні за допомогою активних методик (проведення інтерактивних семінарів із використанням рольових ігор та кейс-методів) призвела до підвищення мотивації учнів/учениць, зниження

дисциплінарних проблем і збільшення рівня самостійного мислення. Учні/учениці, залучені до аналізу реальних ситуацій з їхнього оточення, отримали можливість виробити ефективні стратегії вирішення проблем, що позитивно відобразилося на їхніх успіхах з навчання. Подібні моделі доводять, що застосування мультисенсорних та інтерактивних засобів викладання сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу і допомагає підготувати дітей із особливими освітніми потребами до викликів сучасного суспільства [58].

Інший приклад успішного впровадження адаптованих методик можна спостерігати у закладах, де проводяться регулярні практичні заняття з елементами симуляцій та лабораторних досліджень. Тут інтеграція аудіовізуальних засобів, інтерактивних дошок та цифрових платформ дозволяє створити сприятливе середовище для практичного освоєння теоретичних знань. Учні/учениці із особливими освітніми потребами не просто переглядають відеоуроки або слухають аудіопідказки, а активно залучаються до вирішення завдань, що моделюють реальні ситуації, – від експериментальних досліджень до моделювання ситуацій на основі кейс-стаді [59].

Використання інтерактивних платформ для дистанційного навчання сприяє створенню індивідуальних траєкторій, де кожен учень/учениця може працювати у зручному темпі, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок. Так само аналіз кейсів із застосуванням рольових ігор і групових вправ підтверджує, що активне залучення учнів/учениць до процесу навчання розвиває їхню творчість і критичне мислення, що особливо важливо для підготовки дітей із особливими освітніми потребами до роботи в команді та вирішення реальних життєвих проблем.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА, ДОБРОБУТ» ДІТЯМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.

3.1. Методи оцінки успішності навчання учнів/учениць із ООП

Оцінка ефективності викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут» для учнів із ООП є багатовимірним підходом, що враховує як академічні досягнення, так і розвиток особистісних, соціальних та емоційних компонентів. Цей процес має бути інтегрованим, щоб надати повну картину розвитку кожного учня/учениці, а також для того, щоб своєчасно коригувати освітній процес з урахуванням індивідуальних особливостей тих, хто навчається [60].

Одним із найважливіших напрямків є *формувальне оцінювання*. Воно здійснюється протягом всього навчального циклу, дозволяючи викладачу збирати інформацію про хід навчання в режимі реального часу. Викладач може використовувати спостереження, аналіз робіт учнів/учениць, участь у групових вправах, рольових іграх та практичних заняттях. Окрім цього, застосування адаптованих чек-листів і рубрик, спеціально розроблених для учнів із ООП, дозволяє оцінити їхню активність і залучення. Учні/учениці, своєю чергою, ведуть щоденники або портфоліо, де записують свої враження, труднощі та досягнення. Цей процес стимулює розвиток критичного мислення і саморефлексії, що є ключовими для подальшого вдосконалення навчального процесу.

Сумативне оцінювання проводиться після завершення окремих навчальних блоків або семестрів. Воно має на меті підсумувати досягнення учнів/учениць, визначити їхній рівень засвоєння матеріалу та навичок. Тут використовуються письмові та усні тести, адаптовані завдання із зниженим рівнем складності для учнів із ООП, а також практичні проекти, які демонструють здатність застосувати теоретичні знання в реальних або змодельованих ситуаціях. Наприклад, організація симуляцій надання першої допомоги, розв'язання сценаріїв із заходів безпеки або створення

індивідуальних проєктів з тематики здоров'я – дозволяють викладачеві оцінити, як учні/учениці інтегрують знання у повсякденне життя.

Портфоліо та кейс-методи виступають важливим інструментом для всебічного аналізу розвитку учнівства. Створення електронних або паперових портфоліо, де зібрані зразки робіт, звіти, аналіз кейсів і результати практичних завдань, дає змогу не лише бачити кінцевий результат, а й простежити динаміку прогресу кожного учня/учениці.

Кейс-методи, які базуються на аналізі конкретних ситуацій із життя або навчального середовища, допомагають учням/ученицям розвивати навички прийняття рішень, творчого і критичного мислення. Такий підхід сприяє формуванню глибокого розуміння концепцій предмету, оскільки учні/учениці самостійно обирають стратегії вирішення проблем.

Сучасні *інтерактивні технології* значно розширюють можливості оцінювання. Використання цифрових платформ, таких як Moodle або Google Classroom, дозволяє організовувати як синхронне, так і асинхронне тестування з миттєвим зворотним зв'язком. Інтерактивні завдання, які включають відео та аудіо формати, сприяють мультисенсорному засвоєнню матеріалу та дозволяють враховувати індивідуальні особливості учнів/учениць. Інтерактивні дошки використовуються для колективного аналізу завдань у режимі реального часу, що забезпечує оперативну комунікацію та можливість корекції помилок прямо під час уроку.

Важливою складовою є *соціально-емоційна оцінка*. Предмет «Здоров'я, безпека, добробут» охоплює не лише академічні знання, але й формування життєвих навичок, вміння керувати емоціями та приймати відповідальні рішення. Для оцінки цих аспектів використовують психологічні тести, опитування, анкетування та інтерв'ю з учнями/ученицями та їхніми батьками. Такі методи допомагають виявити рівень емоційної стійкості, самооцінки, а також соціальної активності учнів. Аналіз участі у групових вправах, рольових іграх і практичних заняттях дозволяє відстежувати розвиток комунікативних навичок, вміння

працювати в команді та вирішувати конфліктні ситуації, що є важливими складовими безпечного та успішного життя дітей з особливими освітніми потребами [61].

Не менш значущим для здійснення оцінювання є *зворотний зв'язок від викладачів та батьків*. Регулярні збори, інтерв'ю, анкетування і спільний аналіз результатів навчання допомагають виявити ефективність впроваджених методик. Викладачі, спираючись на власні спостереження і професійний аналіз, можуть вчасно коригувати навчальний процес, адаптувати завдання та методи роботи до поточних потреб учнів. Батьківські відгуки, у свою чергу, дають можливість оцінити зміни у поведінці, підвищену активність або навпаки – труднощі, з якими стикаються діти поза школою. Разом ці дані створюють комплексну картину розвитку кожного учня/учениці [62].

В цілому, оцінка ефективності викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут» для учнів/учениць із ООП має бути комплексною, включаючи різноманітні підходи – від формувального та сумативного оцінювання до аналізу кейсів та використання інтегрованих електронних систем. Такий комбінований підхід дозволяє не лише виміряти рівень засвоєння знань, а й сприяє розвитку життєво важливих навичок, здатних забезпечити успішну адаптацію учнів/учениць у сучасному суспільстві. Комплексна система оцінювання створює основу для побудови ефективної освітньої політики, спрямованої на інклюзивність і високоякісне навчання всіх учнів/учениць незалежно від їхніх особливостей.

3.2. Критерії оцінювання успішності навчання учнів/учениць із ООП

Оцінка ефективності викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут» для учнів/учениць із особливими освітніми потребами ґрунтується на комплексному підході, що враховує як академічну складову, так і розвиток інтерактивних та соціально-емоційних навичок. Основними критеріями оцінювання є *засвоєння знань, інтерактивність у процесі*

навчання та рівень соціальної інтеграції. Кожен із цих критеріїв допомагає створити повну картину розвитку учня та визначити, наскільки ефективно застосовується адаптована педагогіка в інклюзивному освітньому середовищі.

Засвоєння знань відображає не лише здатність учнів/учениць запам'ятовувати навчальний матеріал, а й уміння аналізувати, синтезувати та застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях. Для цього використовуються різного типу письмові роботи, тести, кейс-методи та практичні завдання, що дають викладачу можливість оцінити якість розуміння теми. Адаптовані завдання, розроблені з урахуванням особливих потреб учнів/учениць, дозволяють врахувати індивідуальний рівень підготовки, а також сприяють розвитку критичного мислення через самооцінювання, ведення портфоліо чи рефлексивних журналів, де учні/учениці аналізують власні досягнення і труднощі [58].

Інтерактивність у процесі навчання характеризується рівнем активної участі учнівства під час уроків. Така активність проявляється через участь у групових дискусіях, рольових іграх, практичних завданнях, спільних проєктах та використанні інтерактивних технологій. Використання онлайн-платформ, інтерактивних дошок і мультимедійних засобів сприяє негайному зворотному зв'язку, стимулює учнів/учениць до взаємодії з викладачем та однокласниками/однокласницями, що дозволяє швидко виявляти помилки та коригувати хід навчального процесу, а також розвивати навички самостійного прийняття рішень і конструктивної комунікації [58].

Рівень соціальної інтеграції визначає, наскільки успішно учні/учениці входять у навчальне середовище і взаємодіють із своїми однолітками. Цей критерій враховує участь у командних проєктах, групових обговореннях, позакласних заходах і клубах, а також здатність учнів/учениць вирішувати конфлікти і підтримувати позитивну атмосферу в класі. Соціальна інтеграція має особливе значення для учнів/учениць із особливими

освітніми потребами, оскільки від неї залежить відчуття приналежності до колективу, рівень емоційної підтримки та мотивація до навчання. Зворотний зв'язок від однокласників, викладачів і батьків, а також результати соціальних опитувань і інтерв'ю, допомагають оцінити розвиток емоційного інтелекту, співчуття та здатність працювати в команді.

Комплексний підхід до оцінювання, що включає аналіз формувальних і сумативних показників, дозволяє охопити як якісні, так і кількісні показники розвитку тих, хто навчається. Постійний моніторинг процесу навчання через електронні платформи та інтерактивні інструменти доповнюється традиційними методами оцінювання, які враховують індивідуальні особливості кожного учня/учениці. Такий підхід забезпечує своєчасне виявлення як успішних досягнень, так і можливих труднощів, що дозволяє коригувати навчальний процес з метою максимальної ефективності [58].

Таким чином, засвоєння знань, інтерактивність у процесі навчання та рівень соціальної інтеграції становлять основу для визначення успішності викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут» для учнів/учениць із особливими освітніми потребами. Комплексна система оцінювання дозволяє не лише більш об'єктивно вимірювати академічні результати, а й сприяє розвитку навичок, які є необхідними для якості життя в сучасному суспільстві, забезпечуючи інклюзивний підхід до освіти та підтримку кожного учня/учениці на шляху до самостійності та успішної соціальної інтеграції.

3.3. Експериментальне дослідження навчання дітей з особливими освітніми потребами при вивченні курсу «Здоров'я, безпека, добробут»

Для проведення експериментального дослідження з використання інтерактивних підходів при викладанні предмету «Здоров'я, безпека, добробут» було сформовано дві групи учнів/учениць із особливими потребами. Експериментальна група (три дівчинки і один хлопчик, 5 клас)

займалася за програмою, що базувалася на застосуванні інтерактивних методик, а контрольна група (дві дівчинки і два хлопчика, 5 клас) – займалася за традиційними методиками. Усі учасники навчалися за однією програмою, але методи подачі матеріалу різнилися, бо в експериментальній групі більш активно застосовувалися рольові ігри, кейси, групові проєкти, практичні завдання та використовувалися сучасні цифрові технології.

Для проведення дослідження нами був створений опитувальник, який дає можливість оцінити як сприйняття дітьми процесу навчання на уроках з предмету «Здоров'я, безпека та добробут», так і його ефективність.

Опитувальник.

Дайте відповіді на питання.

Оцінка відповідей: «Так» — 10 балів,

«Скоріше так, чим ні» — 5 балів, «Ні» — 1 бал.

Шифр бланку відповідей _____				
Позначте, будь ласка, ваш вік і стать:				
Мій вік – _____			Моя стать – _____	
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
1. Чи цікаво тобі на уроках з предмету «Здоров'я, безпека та добробут?»				
2. Чи можеш ти пояснити своїм друзям, що таке добробут?				
3. Чи погоджуєшся ти з тим, що добробут людини тісно пов'язаний із добробутом суспільства?				
4. Чи знаєш ти, що навчання — це постійне дослідження й пізнання світу?				
5. Чи вмієш ти вчитися самостійно?				
6. Чи подобаються тобі уроки з предмету «Здоров'я, безпека та добробут?»				
7. Чи знаєш ти свої сильні сторони у навчанні?				
8. Чи є в тебе якісь захоплення та власні інтереси?				

9. Чи вмієш ти планувати своє навчання відповідно до своїх цілей?				
10. Чи вмієш ти дбати про власну безпеку?				
Загальна сума балів				

Оцінка результату тесту.

80-100 — дитина має хороші знання з предмету і навчається із задоволенням; 50-79 — дитина має достатні знання з предмету і навчається із задоволенням; 10-49 — дитина має можливості розвиватися, мати достатні знання з предмету, навчатися із задоволенням.

Опитування дітей контрольної групи показали такі результати: 49 — дитина має можливості розвиватися, мати достатні знання з предмету, навчатися із задоволенням; 48 — дитина має можливості розвиватися, мати достатні знання з предмету, навчатися із задоволенням; 58 — дитина має достатні знання з предмету і навчається із задоволенням; 65 — дитина має хороші знання з предмету і навчається із задоволенням (Додаток 1).

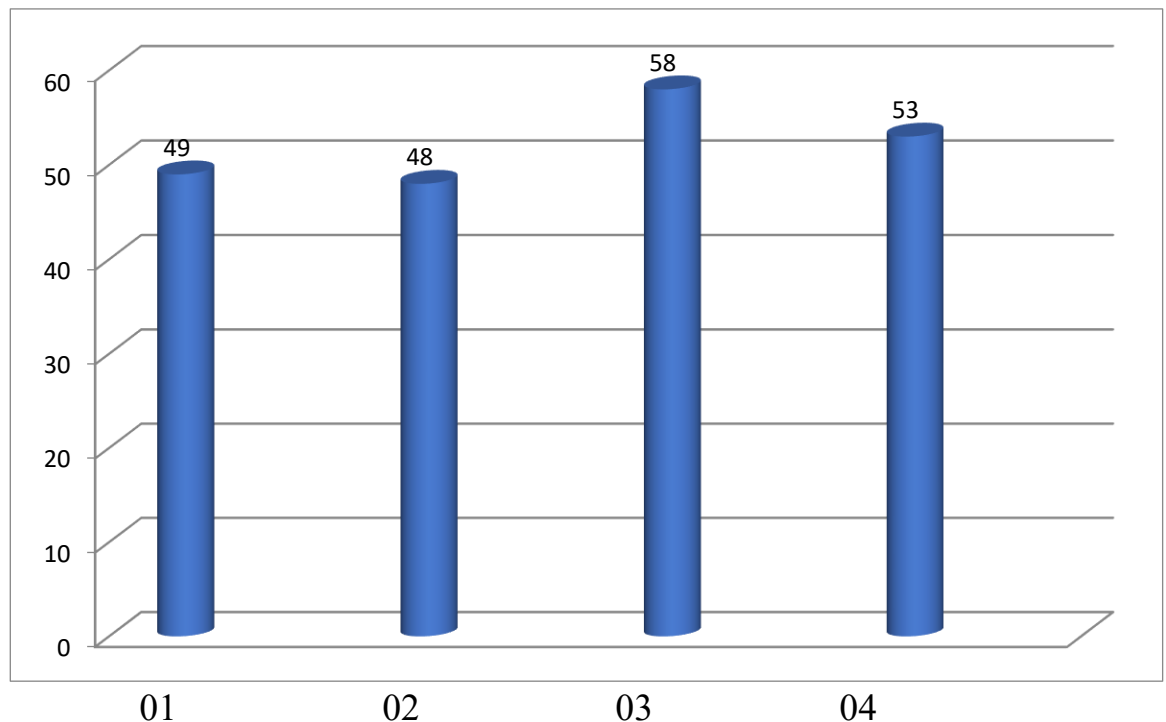

Рис. 1. Бали, набрані респондентами контрольної групи.

Опитування дітей експериментальної групи показали такі результати:
72 — дитина має достатні знання з предмету і навчається із задоволенням;
75 — дитина має достатні знання з предмету і навчається із задоволенням;
76 — дитина має достатні знання з предмету і навчається із задоволенням;
65 — дитина має достатні знання з предмету і навчається із задоволенням
(Додаток 2).

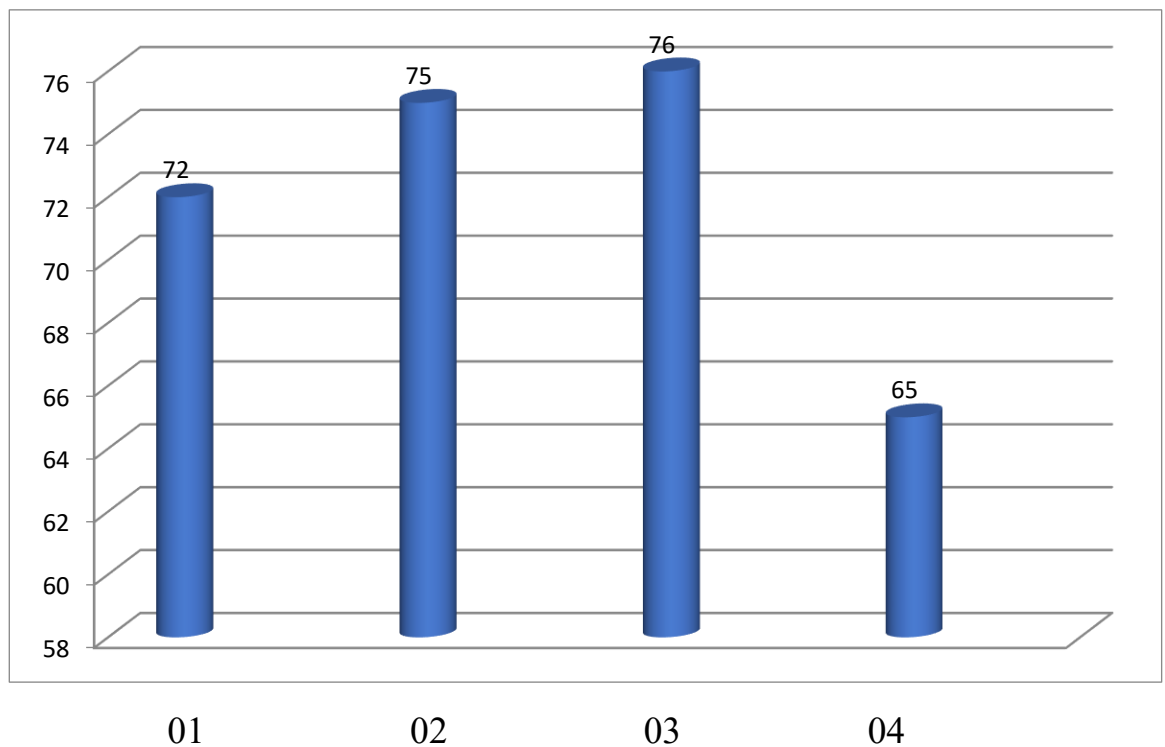

Рис. 2. Бали, набрані респондентами експериментальної групи.

Порівняння середнього балу контрольної і експериментальної групи:
52 бали у контрольної групи і 72 у експериментальної.

Тобто діти обох груп мають достатні знання з предмету і навчається із задоволенням, але різниця між ними по балах є суттєвою – це 20 балів, що свідчить про краще засвоєння теоретичних знань та здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

Рис. 3. Порівняння середнього балу контрольної і експериментальної групи

Учні/учениці експериментальної групи продемонстрували зростання здатності використовувати критичне мислення для аналізу завдань із галузі здоров'я, безпеки та добробуту, що підвищило якість їх навчального процесу. Додатковою перевагою стало покращення рівня інтерактивності, діти в експериментальної групи активно брали участь у дискусіях та рольових іграх, що дозволило відкрито обговорювати проблемні питання та спільно шукати оптимальні рішення для практичних ситуацій.

За даними спостережень та опитувань, учні/учениці експериментальної групи демонстрували більшу відкритість і ініціативність у спілкуванні, вони вміли краще співпрацювати один з одним, ефективно вирішувати конфліктні ситуації і підтримувати один одного під час виконання спільних завдань.

Відгуки викладачів та батьків свідчили про позитивну зміну у поведінці учнів/учениць експериментальної групи: зросла їхня самооцінка, зменшився рівень тривожності, а також підвищився рівень емоційної підтримки у колективі. Цей аспект є надзвичайно важливим, оскільки формування позитивного психологічного клімату сприяє створенню

інклюзивного навчального середовища, що допомагає кожному учню/учениці відчувати свою приналежність до колективу та стимулює досягнення особистісного зростання.

Використання сучасних електронних платформ і інтерактивних засобів оцінювання дозволило проводити синхронне та асинхронне тестування, що забезпечувало оперативне мірило успішності навчання та надавало можливість швидко коригувати навчальний процес. Дані, отримані за допомогою цифрових інструментів, показали зростання активності учнів: збільшення кількості відповідей, зростання часу, присвяченого самостійному аналізу завдань. Батьки відзначали, що їхні діти стали більш комунікабельними, впевненими у власних силах і готовими до активної участі у позакласних заходах.

За результатами дослідження інтеграція інтерактивних підходів у викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут» виявилась ефективною стратегією для підвищення якості освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами. Збільшення середнього балу, активізація учнів/учениць, покращення соціальної інтеграції свідчать про те, що адаптивне викладання з використанням сучасних технологій може стати наріжним комнем інклюзивної освіти.

Результати дослідження демонструють, що інтеграція інтерактивних підходів до викладання не тільки підвищує академічну успішність учнів/учениць, але й сприяє розвитку навичок, необхідних для їхнього особистісного зростання та соціальної інтеграції, що робить цей підхід особливо актуальним для інклюзивної освіти та підготовки дітей до викликів сучасного суспільства.

Під час дослідження було проведено аналіз додаткових аспектів навчального процесу. Зокрема, було вивчено рівень утримання знань через повторне тестування через 3–6 місяців після завершення навчального блоку. Це дозволило підтвердити, що учні/учениці експериментальної групи демонструють значно краще закріплення отриманих знань, що

свідчить про формування довготривалих пізнавальних зв'язків завдяки інтерактивним методикам.

Були враховані кількісні показники - частота участі у групових проєктах, кількість взаємодій під час обговорень і позакласних заходів. Зібрані дані свідчать про те, що учні/учениці експериментальної групи не тільки активно співпрацювали, але й проявляли ініціативу у вирішенні конфліктних ситуацій, розвивали лідерські якості та демонстрували зростання емпатії, що підтверджувалося опитуваннями не лише серед учнів, але й за відгуками викладачів та батьків

Дослідження показало, що використання інтерактивних дошок, мультимедійних презентацій і онлайн-опитувань дозволяє створити інклюзивне навчальне середовище, де учні/учениці могли отримувати зворотний зв'язок, коригувати помилки та адаптувати навчальний процес до власних потреб.

Відгуки учнів/учениць свідчили про те, що інтерактивна система навчання покращує розуміння теоретичного матеріалу, сприяє практичній орієнтації, підвищує впевненість у власних здібностях у дітей з особливими навчальними потребами.

Дослідження підтверджує, що інтеграція інтерактивних підходів не лише підвищує середні академічні результати (збільшення балів 20%), а й сприяє глибшому засвоєнню знань, кращій утриманості інформації, розвитку соціально-емоційних компетенцій, ефективному вирішенню завдань інклюзивної освіти.

Загалом, аналіз результатів дослідження свідчить про ефективність інтеграції інтерактивних підходів у викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут», що дозволяє досягати високих рівнів засвоєння матеріалу, активного залучення учнів/учениць з особливими потребами і розвитку соціально-емоційних компетенцій, що є критично важливим для інклюзивної освіти.

ВИСНОВКИ

1. Забезпечення доступності та ефективності викладання предмету "Здоров'я, безпека, добробут" дітям із особливими освітніми потребами є важливим напрямком у розвитку сучасної інклюзивної освіти. Ця сфера потребує детального аналізу, творчого підходу та впровадження інноваційних рішень, які сприятимуть досягненню цілей освіти для кожної дитини.

2. Дослідження навчання дітей з особливими освітніми потребами при вивченні курсу «Здоров'я, безпека, добробут» показало, що діти контрольної і експериментальної групи мають достатні знання з предмету і навчається із задоволенням, але різниця між ними по середньому балу є суттєвою – це 20 балів, що свідчить про краще засвоєння теоретичних знань та здатності застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях в експериментальної групі

3. Аналіз результатів дослідження свідчить про ефективність інтеграції інтерактивних підходів у викладання предмету «Здоров'я, безпека, добробут», це дозволяє досягати високих рівнів засвоєння матеріалу, активного залучення учнів/учениць з особливими потребами і розвитку соціально-емоційних компетенцій, що є критично важливим для інклюзивної освіти.

4. За результатами дослідження інтеграція інтерактивних підходів у викладанні предмету «Здоров'я, безпека, добробут» виявилась ефективною стратегією для підвищення якості освітнього процесу для учнів/учениць з особливими освітніми потребами. Збільшення середнього балу, активізація учнів/учениць, покращення соціальної інтеграції свідчать про те, що адаптивне викладання з використанням сучасних технологій може стати наріжним комнем інклюзивної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чередніченко, С. В., & Огієнко, М. О. (2024). СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ. *Олімпійський та паралімпійський спорт*, (2), 80-84.
2. Дячук В. В. Інтерактивні методи навчання та їх використання на уроках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 014 - середня освіта (біологія та здоров'я людини) / наук. керівник О. Я. Іванців ; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2023. 89 с.
3. Прокопенко, Т. В. (2024). Ціннісні орієнтири курсу «Здоров'я, безпека та добробут»-основа здоров'язбережувального освітнього середовища у територіальній громаді.
4. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 304 с.
5. Гордієнко, Т. В., & Демченко, Н. М. Теоретичні засади корекційної роботи із учнями з особливими освітніми потребами. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/103/2616/5617-1>.
6. Колупаєва, А. А. (2009). Інклюзивна освіта: реалії та перспективи.
7. О. В. Пащенко, І. А. Гриценко, Н. З. Софій. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: Навчальнометодичний посібник. – К.: Арт Економі, 2012. – 184 с.
8. ЖОРНЯК, А. М. (2020). Понятійний апарат у сфері державної політики щодо соціальної інтеграції дітей та молоді з інвалідністю. Публічне управління та місцеве самоврядування, (3), 89-99.
9. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їхнього навчання : наук.-метод. посіб. Вид. доповн. та переробл. К. : Видавнича група «АТОПОЛЬ», 2011. С. 36.

10. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник / авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.
11. Коваль, Л. В., Компанець, Н. М., Квітка, Н. О., Лапін, А. В., & Луценко, І. В. (2017). Навчально-методичний комплект «Особлива дитина в інклюзивному дошкільному навчальному закладі».
12. Боряк, О. В. Особливості сприйняття, інтерпретації, розуміння та породження мовлення в молодших школярів із інтелектуальними порушеннями. URL: doi <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-325-5-3> (дата звернення: 10.08.2024).
13. Гаяш О. Особливості впровадження інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність, перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні / за ред. С. П. Миронової, Л. Б. Платаш. Чернівці : Технодрук, 2021. С. 32–45.
14. Чередніченко, С. В., & Огієнко, М. О. (2024). СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ. *Олімпійський та паралімпійський спорт*, (2), 80-84.
15. Сироїд, Т. Л. (1999). Загальна декларація прав людини в умовах розбудови єдиної системи захисту прав жертв злочинів. *Вісник університету внутрішніх справ*, (9), 315-320.
16. Конвенція про права дитини (20 листопада 1989 року) (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року) конвенція http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021
17. Дроздовська, О. ПРАВОВІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА РЕАЛІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ (ІНКЛЮЗІЯ ТА ДОСТУПНІСТЬ). *Сучасний світ і незрячі: освіта, професійне становлення і соціальна взаємодія//Матеріали ІХ Міжнародної*

- науково-практичної конференції (24-26 вересня 2019 року).—Луцьк, 2019.— 234 с., 49.*
18. Костюк, В. (2017). Міжнародні стандарти права осіб з інвалідністю в умовах правової та соціальної держави: теоретико-правовий аспект.
 19. Риндюк, В. І. (2024). НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСВІТУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ. *Редакційна колегія*, 326.
 20. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (Київ, 16.01.2020 № 463-IX). URL: <https://cutt.ly/OXrduYl>.
 21. Кабінет Міністрів України. (2011). *Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: Постанова від 15 серпня 2011 р. № 872*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-п#Text>.
 22. Кабінет Міністрів України. (2024). *Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки: Розпорядження від 7 червня 2024 р. № 527-р*. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92321/.
 23. Утьосова О. І. Психолого-педагогічні основи діяльності асистента вчителя, асистента вихователя закладів освіти: методичні вказівки до самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 016 «Спеціальна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / укл. : О. І. Утьосова. – Ужгород : ДВНЗ "УжНУ", 2024. – 98 с.
 24. Чеботарьова О. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток : навч.-метод. посібник / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2020. — 128 с.
 25. Ray, J. S. (2020). Structured Literacy Supports All Learners: Students At-Risk of Literacy Acquisition-Dyslexia and English Learners. *Texas Association for Literacy Education Yearbook*, 7, 37-43.

26. Gregg, K. (2017). Communication disorders and challenging behaviors: Supporting children's functional communication goals in the classroom. *Early Childhood Education Journal*, 45, 445-452.
27. Климчук В., Горбунова В. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку / Віталій Климчук, Вікторія Горбунова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 110 с., іл.
28. Issabayeva, Z., Sapargaliyeva, A., Shubayeva, G., Shalabayeva, K., & Ismagambetova, G. (2024). Psychological and Pedagogical Support for Parents of Children with Special Educational Needs. *Continuity in Education*, 5(1), 66.
29. Пігіда, В. М. (2013). Мультидисциплінарний підхід до здійснення соціально-педагогічної підтримки дітей трудових мігрантів. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*, (23 (3)), 199-206.
30. Melchior, S. (2021). Multidisciplinary Evaluation. In *Encyclopedia of Autism Spectrum Disorders* (pp. 3029-3031). Cham: Springer International Publishing.
31. Fernandez-Villardón, A., Alvarez, P., Ugalde, L., & Tellado, I. (2020). Fostering the social development of children with special educational needs or disabilities (SEND) through dialogue and interaction: a literature review. *Social Sciences*, 9(6), 97.
32. Софій, Н. З. (2017). Організаційно-педагогічні умови інтегрованого супроводу учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному закладі. *Prešov. Slovakia. [in Ukrainian]*, 8, 215-223.
33. UNESCO, G. E. M. T., & Agarwal, A. (2020). *School Accessibility and Universal Design in School Infrastructure*.
34. Ray, J. S. (2020). Structured Literacy Supports All Learners: Students At-Risk of Literacy Acquisition-Dyslexia and English Learners. *Texas Association for Literacy Education Yearbook*, 7, 37-43.
35. Кулікова, А. Є. (2011). Особливості, переваги та недоліки субтитрування як одного з основних видів аудіовізуального перекладу. *мова і КуЛЬтура*, (14, т. 3), 352-357.

36. Матрос, О. (2021). Правове забезпечення соціальної інтеграції Дітей з інвалідністю. *Соціальна робота та соціальна освіта*, (1 (6)), 14-23.
37. Безлюдна, Н. В., & Калиновська, І. С. (2023). Організація роботи учителя початкової школи в інклюзивному освітньому середовищі. *Академічні візії*, (21).
38. Замашкіна О. Д. Інклюзивна освіта: методичний супровід забезпечення педагогами-гуманітаріями : навч.-метод. посіб. / О. Д. Замашкіна. - Ізмаїл : Вид-во Ізмаїльського ДГУ, 2014. - 160 с.
39. Суховієнко, Н. А. (2019). Роль інклюзивної освіти для підтримки рівності і толерантності у суспільств. *Молодий вчений*, (8 (1)), 79-83.
40. Терещук, А., & Бутузова, Л. П. (2024). Маркери толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами (ООП). In *Materials XXV International scientific and practical conference «Current Trends in the Development of Scientific Research in Today's Conditions»(May 29-31, 2024) Florence, Italy.* (pp. 202-206). International Scientific Unity.
41. Заверико, Н., & Соловійова, Т. (2018). Виховання толерантності у школярів як умова розвитку інклюзивної освіти в Україні. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.*, (29), 60-66.
42. Погорєлова, Л., & Мацокіна, О. (2022). Використання методу проєктів у контексті вивчення предмета «основи здоров'я» як інтеграційний засіб формування життєвих навичок учнів основної школи. " *Вересень*", 2(93).
43. Савченко, В. А., Лаврова, Л. В., Світич, С. А., & Куций, А. М. (2021, December). ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ» ЗА ІНТЕРАКТИВНИМИ МЕТОДАМИ НАВЧАННЯ. In *The XIII International Science Conference «Perspectives of development of science and practice»*, December 14–17, 2021, Prague, Czech Republic. 626 p. (p. 391).
44. Качур, Б. М., & Шеян, М. О. (2015). Особливості формування навичок здорового способу життя в учнів молодших класів. *Науковий вісник*

- Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, (35), 78-81.*
45. Rebryna, A., & Rebryna, A. (2022). Pedagogical conditions for the formation of personal qualities of a healthy lifestyle of pupils and students. *Problems of Education, (1 (96)), 270-283.*
46. Лі Г. І. Методика роботи асистента вчителя з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 013 «Початкова освіта» / наук. керівник О. В. Гузенко. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 60 с.
47. Кадемія, М. (2010). ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ДІТЕЙ ІЗ ВАДАМИ СЛУХУ. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, (23), 250-254.*
48. Паламар, О. М. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ В ОСВІТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ. *Редакційна колегія: Головний редактор–Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені ГС Сковороди; Заступник головного редактора–Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ, 166.*
49. Кудярска, Т. Р., & Копанчук, М. (2024, March). СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ МОТОРИКИ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ. In *XVI International scientific and practical conference «Innovative Approaches to the Progressive Solution of Scientific Research Problems»(March 27-29, 2024) Valencia, Spain. International Scientific Unity, 2024. 175 p. ISBN 978-617-8427-08-5 (p. 131).*
50. Прохоренко, Л. І., Бабяк, О. О., Баташева, Н. І., Душка, А. Л., Недозим, І. В., Омельченко, І. М., & Орлов, О. В. (2020). Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник.

51. Медведєва, М. О., Жмурко, О. І., Криворучко, І. І., & Ковтанюк, М. С. (2021). Організація продуктивної взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: аналіз сучасних додатків.
52. Ухань, А. С. (2024). ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НАВЧАННІ: АДАПТИВНІ СИСТЕМИ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ. *I-57 Інноваційні практики наукової освіти: матеріали IV Всеукраїнської*, 928.
53. Тимчина, В., & Тимчина, Н. (2020). Нові перспективи освітнього процесу: віртуальна та доповнена реальність. *New pedagogical thought*, 101(1), 42-46.
54. БУДНИК, О. Б., КОНДУР, О. С., & ДЯКІВ, І. Б. (2020). Цифрові технології в інклюзивній освіті: реалії, проблеми та перспективи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: "Педагогічні науки"*, (3).
55. Биковець, О. В., & Новописьменний, С. А. Інтеграція технічних засобів реабілітації в університетську освіту як засіб забезпечення інклюзивності та безбар'єрності в рамках євроінтеграційних процесів.
56. Чернобай І. В. Ефективність використання інтерактивних методів навчання англійської мови для підвищення мотивації учнів базової школи : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 014 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) / наук. кер. І. М. Міщук ; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 111 с.
57. Михалюк, А. Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. 33. С. 76–79.
58. Степанова-Камиш, А. (2020). Навчання дітей з ООП: адаптація та модифікація навчальних програм. *Нова українська школа*.
59. ВАСИЛАК, О. (2024). АДАПТАЦІЯ ТА МОДИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*, (3), 136-143.

60. Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти, 2021. С. 1–29.
61. Желєзна Т. П. Мультимедійний супровід соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у базовій школі як засіб підвищення розбудови якісного освітнього простору (предмети «Я досліджую світ», «Основи здоров'я», «Здоров'я, безпека, добробут»). Науково-методичний щоквартальний журнал "Педагогічний вісник". Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського». 2022 (1-2). С.109-112. URL: https://znayshov.com/FR/14104/pv_2022_1-2-109112.pdf
62. Заплатинський, В. М. (2022). Порівняльний аналіз модельних програм інтегрованого курсу «здоров'я, безпека та добробут» 5-6 класи. *Освітологічний дискурс.*, (36 (1)), 91-118.
63. Mayer, R. E. (2002). Multimedia learning. In *Psychology of learning and motivation* (Vol. 41, pp. 85-139). Academic Press.
64. Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2023). *E-learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning*. John Wiley & sons.
65. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational researcher*, 38(5), 365-379.
66. Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard university press.
67. Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2009). Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies.

Шифр бланку відповідей 03				
Позначте, будь ласка, ваш вік і стать:				
Мій вік – 12		Моя стать – ч		
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
1. Чи цікаво тобі на уроках з предмету «Здоров'я, безпека та добробут?»	+			10
2. Чи можеш ти пояснити своїм друзям, що таке добробут?	+			10
3. Чи погоджуєшся ти з тим, що добробут людини тісно пов'язаний із добробутом суспільства?			+	1
4. Чи знаєш ти, що навчання — це постійне дослідження й пізнання світу?		+		5
5. Чи вмієш ти вчитися самостійно?	+			10
6. Чи подобаються тобі уроки з предмету «Здоров'я, безпека та добробут?»	+			10
7. Чи знаєш ти свої сильні сторони у навчанні?		+		5
8. Чи є в тебе якісь захоплення та власні інтереси?			+	1
9. Чи вмієш ти планувати своє навчання відповідно до своїх цілей?			+	1
10. Чи вмієш ти дбати про власну безпеку?		+		5
Загальна сума балів				58

Шифр бланку відповідей 04				
Позначте, будь ласка, ваш вік і стать:				
Мій вік – 12				
Моя стать – ч				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
1. Чи цікаво тобі на уроках з предмету «Здоров'я, безпека та добробут?»	+			10
2. Чи можеш ти пояснити своїм друзям, що таке добробут?		+		5
3. Чи погоджуєшся ти з тим, що добробут людини тісно пов'язаний із добробутом суспільства?		+		5
4. Чи знаєш ти, що навчання — це постійне дослідження й пізнання світу?		+		5
5. Чи вмієш ти вчитися самостійно?			+	1
6. Чи подобаються тобі уроки з предмету «Здоров'я, безпека та добробут?»	+			10
7. Чи знаєш ти свої сильні сторони у навчанні?			+	1
8. Чи є в тебе якісь захоплення та власні інтереси?	+			10
9. Чи вмієш ти планувати своє навчання відповідно до своїх цілей?			+	1
10. Чи вмієш ти дбати про власну безпеку?		+		5
Загальна сума балів				53

- Спонукаати учнів до роздумів над своїми рішеннями та підкреслювати, що вибір завжди залежить від них самих.

Девіз: «Людина є ніщо інше, як її вчинки». Гегель

Хід виховної години

I. Організаційна частина

II. Вступна частина

Питання для обговорення:

Чи варто розглядати алкоголізм, наркоманію та паління як шкідливі звички чи як захворювання?

Як ви вважаєте, чи можливо насолоджуватися життям, залишаючись в рамках моральних норм?

Сьогодні ми обговоримо серйозну і складну тему — шкідливий вплив тютюну, алкоголю та наркотиків на здоров'я людини. Ви, ймовірно, вже чули від дорослих про небезпечні наслідки таких звичок. Однак, я розумію ваше прагнення самостійно розібратися в суперечливих аспектах життя, оцінити правдивість тверджень і навчитись критично сприймати слова та дії оточуючих. Це бажання іноді підштовхує до ризикованих експериментів, як-от випробування ефекту від затяжки тютюнового диму чи ковтка вина, без роздумів про можливі наслідки. Але саме ці наслідки варто серйозно обміркувати перед будь-якими діями.

III. Основна частина

На початку нашої розмови варто обговорити: чи можна вважати алкоголізм, наркоманію та паління лише шкідливими звичками, чи вони є справжніми захворюваннями?

Нікотин – це одна з найбільш токсичних речовин рослинного походження, що чинить потужну дію на організм людини. Проблема «шкідливих звичок» залишається однією з найважливіших у сучасному суспільстві, і її вирішення вимагає зусиль як з боку держави, так і кожної людини окремо. Паління, яке є одним із найпоширеніших проявів таких звичок, призводить до серйозних порушень здоров'я, особливо серед дітей та молоді, створюючи загрозу для їхнього фізичного та психологічного розвитку.

Дповідь учня: Кожні 10 секунд у світі одна людина втрачає життя через вживання тютюну. Найбільш вразливим є підлітковий організм, адже шкідливий вплив тютюну значно посилюється у цьому віці. Статистика свідчить, що ті, хто починає курити до 15 років, мають у 5 разів вищий ризик смерті від раку легень, ніж ті, хто почав після 25 років. Важливо зазначити, що смертельною дозою для організму є 50-100 мг нікотину – саме стільки може надійти в організм після викурювання лише 20 сигарет.

Ці факти яскраво демонструють масштаби загрози.

Бути здоровим — це справжнє багатство. Чи варто свідомо руйнувати своє здоров'я та ставати залежним від нікотину? Відповідальність за власне майбутнє лежить у твоїх руках! Кинути курити

може кожен, хто серйозно вирішить зробити це своїм пріоритетом. Зроби вибір на користь здорового життя!

Пам'ятка для учня

- Протягом кількох днів спостерігайте за собою: коли саме і з яких причин виникає бажання палити.
- Під час куріння запитайте себе: чи справді це приносить мені задоволення?
- Визначте конкретний день, коли ви остаточно вирішите позбутися цієї залежності.
- Переконайте себе, що куріння серйозно шкодить вашому здоров'ю.
- Почніть поступово зменшувати кількість цигарок, які ви викурюєте щодня.
- Займіться фізичними вправами, щоб зміцнити своє тіло і відволіктися.
- Якщо виникне бажання закурити, випийте склянку води або знайдіть цікаве заняття.
- Напередодні призначеного дня відмови від куріння викуріть удвічі більше цигарок, ніж зазвичай. Це перенаситить організм нікотинном, і ви фізично відчуєте його негативну дію, що полегшить процес відмови.
- Запам'ятайте: навіть 1–2 цигарки на день здатні скоротити ваше життя на 4–6 років.
- Зрозумійте, що нікотин – це отрута, яка поступово руйнує ваше здоров'я, потенціал і молодість.

Руйнівний вплив алкоголю на організм людини

Алкоголь має шкідливий вплив не лише на людину, яка його споживає, але й на здоров'я та розвиток майбутніх поколінь.

(Доповідь учня: Згідно з дослідженнями, алкоголізм у підлітків розвивається у чотири рази швидше, ніж у дорослих, перетворюючись на серйозну та важковилікову хворобу. Деградація особистості також відбувається значно швидше, спричиняючи серйозні соціальні та фізичні наслідки. Алкоголіки живуть у середньому на 15 років менше, ніж люди, які не мають звички систематичного вживання алкоголю. Важливо пам'ятати, що концентрація алкоголю у крові понад 5% є смертельною для дорослої людини.)

Тривале перебування під впливом алкоголю призводить до змін у біохімічних процесах мозку. Організм адаптується, щоб підтримувати роботу нервової системи, що змушує мозок залежати від стимуляції алкоголем. Як результат, формується алкогольна залежність, яка руйнує фізичне та психічне здоров'я.

Життя – це дар Всесвіту, і ми повинні ставитися до нього з повагою й турботою. Дбайте про свій організм, обирайте здоровий і активний спосіб

життя. Пам'ятайте про майбутнє, адже кожна здорова дитина – це надія та потенціал для всього людства.

Пам'ятка для учня

- Уникайте вживання алкогольних напоїв.
- Пам'ятайте, що алкоголь не може повністю зняти стрес або позбавити депресії – це лише тимчасова дезорієнтація свідомості.
- Якщо ви перебуваєте в компанії, де вживання алкоголю вважають нормою, нагадуйте собі, що ви – унікальна особистість.
- З дитинства виховуйте в собі любов до спорту.
- Розвивайте силу волі, щоб відмовлятися від пропозицій товаришів випити спиртне.
- Знайдіть для себе цікаві і корисні заняття (танці, музика, співи, малювання).
- Насолоджуйтеся спілкуванням у тверезому стані.
- Організуйте свій відпочинок без вживання алкоголю, навіть у святкові дні.
- Заздалегідь дбайте про своє здоров'я, загартовуйтеся та з дитинства замислюйтеся про своє майбутнє.
- Не забувайте, що ваше здоров'я та майбутнє ваших дітей залежать саме від вас.

Наркоманія: хвороба, що руйнує життя.

Наркоманія – це серйозне захворювання, що розвивається через вживання наркотичних речовин, руйнуючи організм людини і призводячи до небезпечних наслідків, зокрема смерті. У разі тривалої відсутності наркотиків виникає абстиненція – важкий стан, що супроводжується болісними фізичними та психологічними відчуттями, які можуть бути смертельно небезпечними.

(Дповідь учня: Підлітки споживають наркотики у шість разів частіше, ніж люди інших вікових категорій. Протягом останніх 10 років рівень смертності через нарковживання зріс у 12 разів, а серед підлітків – у 42 рази! Середня тривалість життя наркозалежних становить лише 4,5 роки після першого прийому наркотиків. Наркоманія також сприяє поширенню ВІЛ-інфекції, адже 70% ін'єкційних наркозалежних є носіями вірусу СНІДу. Окрім того, кількість злочинів, пов'язаних із наркотиками та сильнодіючими речовинами, за останні п'ять років збільшилась у шість разів).

Наркоманія – це одна з найважчих хвороб, яка неминуче призводить до летальних наслідків. Залежність від наркотичних речовин характеризується такими емоційними та поведінковими проявами: – непереборне прагнення до регулярного вживання наркотиків, що супроводжується готовністю здобувати їх будь-якою ціною; – необхідність постійного збільшення дози, пов'язана з пристосуванням організму до

наркотичних речовин; – психічна (емоційна або психологічна) залежність, яка формує стійке бажання продовжувати їх вживати.

Пам'ятка для учня

Усвідомте, що ця хвороба проходить через чотири етапи:

1. «Я не наркоман!» – заперечення своєї залежності, яка очевидна для всіх, окрім самого пацієнта.
2. «Я ненавиджу всіх!» – прояв агресії до оточуючих через розчарування у першому етапі.
3. «У мене повна депресія і нудьга...» – депресивний стан, що виникає через усвідомлення неминучості трагічного фіналу.
4. «Так, я такий, але з цим треба щось робити...» – прийняття своєї хвороби та пошук шляхів її подолання.

Важливо: За будь-яких обставин відмовляйтеся від спроби «скуштувати» наркотичні речовини. Навіть перший досвід може призвести до звикання до цих небезпечних речовин. Пам'ятайте: наркоман – це людина, яка приречена на смерть, якщо своєчасно не припинить вживати наркотики. Чим довше триває залежність, тим складнішим стає процес лікування.

Не варто приховувати свою хворобу. У вашому оточенні є люди, які готові підтримати вас і допомогти: це батьки, учителі, лікарі, старші друзі. Якщо ви опинилися у складній ситуації наркозалежності, пам'ятайте, що завжди є ті, хто допоможе знайти шлях до одужання.

IV. Підбиття підсумків

Кожен має усвідомлювати, що нікотин, алкоголь і наркотики – це отрута, яка нищить здоров'я, послаблює силу волі та позбавляє людину життєвих і моральних цінностей.

Ви вже дізналися про згубний вплив цих речовин на організм і психіку. Задумайтеся, яке майбутнє вас чекає, якщо ви продовжуватимете курити, вживати алкоголь чи наркотики. Поважайте своє тіло й ставтеся з турботою до свого здоров'я, а також до здоров'я оточуючих, адже шкідливі звички однієї людини можуть негативно впливати на інших.

Пам'ятайте: справжнє щастя, здоров'я і радість від життя несумісні з тютюном, наркотиками та алкоголем. Оберіть здоровий спосіб життя, і дайте можливість вашим нащадкам народитися щасливими й здоровими!

Перегляд фільму «Шкідливі звички серед підлітків».

Додаток В

Анкета для учнів: «Оцінювання ступеня зацікавленості учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»».

1. Як часто у вас виникає інтерес до обговорення питань, пов'язаних із здоровим способом життя та безпекою
 - постійно
 - часто

- рідко
- майже ніколи

2. Наскільки впевнено ви можете оцінити рівень своїх знань про значення здорового способу життя?

- високо
- середньо
- низько

3. Чи переконані ви, що теми, які розглядаються на заняттях «Здоров'я, безпека та добробут», є актуальними і корисними для вашого повсякденного життя?

- так
- ні

4. Як рівень вашої мотивації впливає на успішність у засвоєнні навчального матеріалу з предмету?

- так
- ні
- важко відповісти

5. Як часто ви піклуєтеся про здоров'я та безпеку своїх близьких – друзів і членів родини

- постійно
- часто – рідко
- майже ніколи

6. Чи має добробут вплив на загальний стан людини?

- так
- ні
- важко відповісти

7. Наскільки важливим ви вважаєте застосування інтерактивних методів у навчанні предмету «Здоров'я, безпека та добробут»?

- дуже важливо
- важливо
- нейтрально
- не важливо

8. Чи, на вашу думку, інтерактивні методи здатні покращити мотивацію та поглибити розуміння цих тем?

- так
- ні
- маю сумніви

9. Які саме модулі інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» викликають у вас найбільший інтерес? –

- модуль 1. Добробут
- модуль 2. Добробут і вміння вчитися
- модуль 3. Добробут і особиста безпека
- модуль 4. Добробут і особисте здоров'я
- модуль 5. Добробут і підприємливість

10. Чи вважаєте ви, що опанування цих тем може вплинути на ваш стиль життя та прийняття важливих рішень?

- так

- ні

У межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» таке анкетування може слугувати інструментом для визначення рівня шкільної мотивації учнів 5–6 класів. Воно допоможе вчителю краще зрозуміти ставлення дитини до навчання і, за потреби, забезпечити їй необхідну підтримку.

Анкета для батьків: «Дослідження реакції батьків на інтерактивні методи навчання»

1. Як Ви розумієте поняття «Інтерактивні методи навчання»?

А) методи, що використовують велику кількість підручників

Б) методи, які включають активну участь учнів в процес навчання

В) методи, орієнтовні на пасивне слухання навчального матеріалу

2. Яка, на Вашу думку, є головна перевага інтерактивних методів для Ваших дітей?

А) зменшення навантаження на вчителів

Б) активна участь та залучення дітей у навчальний процес

В) забезпечення додаткового відпочинку на уроках

3. Як би Ви оцінили рівень зацікавленості Вашої дитини в навчанні за допомогою інтерактивних методів?

А) високий

Б) середній

В) низький

4. Чи вважаєте Ви, що інтерактивні методи сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу?

А) так

Б) ні

В) нейтрально

5. Яка Ваша остаточна думка щодо використання інтерактивних методів навчання у школі?

А) позитивна, бачу користь для дітей

Б) сумніваюсь, потрібно більше інформації

В) негативна, вважаю це зайвим

6. Як часто Ви спілкуєтеся зі своєю дитиною щодо її вражень від уроків?

А) регулярно

Б) час від часу

В) рідко

7. Чи відомо Вам про те, як саме вчителі використовують інтерактивні методи у школі?

А) так

Б) ні

- В) не впевнений/впевнена
8. Як саме Ви визначаєте успішність шкільного навчання своєї дитини?
- А) високі оцінки
 Б) зацікавленість та активна участь
 В) інше (вказати)
9. Чи була у Вас можливість брати участь у заходах, де діти демонструють свої навчальні досягнення?
- А) так
 Б) ні
 В) не пам'ятаю
10. Як Ви бачите перспективи використання інтерактивних методів навчання в школі в майбутньому?
- А) позитивно, вірю в їхню ефективність
 Б) сумніваюсь, потрібно більше часу для оцінки
 В) негативно, вважаю що це мода

Анкета для вчителів: «Готовність та підтримка використання інтерактивних методів у педагогічній діяльності»

1. Як Ви оцінюєте свою готовність до використання інтерактивних методів у викладанні своїх предметів?
- висока
 - середня
 - низька
2. Чи вважаєте Ви, що інтерактивні методи можуть поліпшити залученість учнів до вивчення вашого предмета?
- так
 - ні
3. Як часто Ви використовуєте інтерактивні методи на своїх уроках?
- регулярно
 - час від часу
 - рідко
4. Які труднощі Ви відчуваєте при використанні інтерактивних методів?
- (ваша відповідь)
- Підготовка матеріалів, залученість кожного учня
5. Чи вважаєте Ви, що навчальні програми надають достатню підтримку для впровадження інтерактивних методів в освіті?
- так
 - ні
6. Які інтерактивні методи Ви вважаєте найбільш ефективними у досягненні своїх цілей? - (ваша відповідь)
- «Прес»,

«Мікрофон»,
«Метод проєктів»,
інноваційні технології

7. Чи взаємодієте Ви з іншими вчителями для обміну досвідом та матеріалами стосовно використання інтерактивних методів?

- так
- ні

8. Як батьки реагують на інтерактивні методи у Вашому викладанні?

– позитивно

- нейтрально
- негативно

9. Чи вважаєте Ви необхідним отримання додаткової підготовки для більш ефективного використання інтерактивних методів?

- так
- ні

10. Які підтримуючі ініціативи Ви б вважали корисними для покращення використання інтерактивних методів

- (ваша відповідь)

Круглі столи, зустрічі, відкриті уроки

Додаток С Тести для перевірки засвоєння Модуля 3. Добробут і особиста безпека

1. Що таке добробут?

- фізичне здоров'я
- загальне благополуччя
- здатність до навчання

2. Як правильно визначити свої почуття добробуту?

- по величині кишенькових грошей
- за наявністю багатства

- слухаючи власні потреби та відчуття

3. Чому важливо регулярно виконувати фізичну активність?

- допомагає збільшити вагу
- знижує ризик захворювань і покращує настрій
- веде до втоми і слабкості

4. Як можна забезпечити свою особисту безпеку в мережі Інтернет?

- надсилати особисті дані невідомим особам
- використовувати складні паролі та бути обережним у спілкуванні - ігнорувати всі попередження про безпеку

5. Які аспекти допомагають зберегти емоційний добробут?

- ізоляція від інших людей
- розмови з близькими, виявлення вдячності та розвивання

позитивних думок

- залежність від наркотиків

6. Як правильно доглядати за своїм психічним станом?

- ігнорувати стрес та проблеми
- вчасно розпізнавати та вирішувати проблеми, звертаючись за допомогою

- використовувати алкоголь для розвантаження

7. Що включає в себе поняття «здоровий спосіб життя»?

- відсутність фізичних вправ
- здорова харчова поведінка, фізична активність та відсутність шкідливих звичок - постійне вживання фаст-фуду

8. Як можна впливати на своє здоров'я через правильне харчування?

- через вживання обмеженої кількості овочів та фруктів
- збалансоване харчування з урахуванням різноманіття груп продуктів

- вживання великої кількості солі та цукру

9. Як уникнути травм під час фізичної активності?

- виконувати вправи без опори на вчителя
- постійно перевантажувати своє тіло
- дотримуватися правил безпеки, виконуючи вправи та спортивні ігри

10. На скільки важливе здоров'я для досягнення успіху в навчанні? - здоров'я не має впливу на успіх в навчанні

- здоров'я може покращити концентрацію та ефективність навчання
- успіх в навчанні можливий тільки за умови великої кількості занять спортом